

ACTIVITATEA ORGANIZAȚIILOR DIN CĂLĂRAȘI ALE PARTIDELOR POLITICE (PÎNĂ LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL)

Stoica LASCU

Asemenea altor regiuni din țară, și în județul Călărași s-a derulat de-a lungul etapelor istorice (respectiv, ale perioadelor modernă și contemporană) o intensă și activă viață social-economică, politică și culturală, în reiterarea căreia întrezărim și numeroase nuanțe locale, demne de evidențiat. Cercetarea istorică regională, respectiv a arealului Bărăganului ialomițean, vine să arate, în lumina mărturiilor de epocă, multitudinea manifestărilor naționale, larg receptate la scară locală (județeană), avînd aceleași caracteristici și dominante evidențiate în lucrările de sinteză privind istoria națională a țării. În rîndurile de față ne propunem restrîngerea ariei investigaționale doar la manifestările vieții publice călărășene, așa cum sunt ele surprinse prin intermediul unui izvor contemporan des folosit în cercetarea istorică — *presa*; o facem exclusiv prin intermediul acesteia, cu atît mai mult cu cît valoroasele sinteze monografice apărute în 1979 și în 1982¹ se bazează, în primul rînd, pe mărturiile arhivistice locale (și fac puține referiri la activitatea organizațiilor partidelor politice, cu excepția celei a clasei muncitoare)².

★

Viața politică a stat și în județul Călărași, precum în întreaga țară — pînă la primul război mondial — sub semnul disputei celor două mari partide ale claselor conducătoare — Partidul Național-Liberal și Partidul Conservator — pentru cîștigarea sufragiilor cetățenești, pentru extinderea influenței lor în rîndurile alegătorilor, pentru obținerea unei cît mai mari popularități a doctrinelor respective.

Datorită sistemului electoral cenșitar însă, practic, la manifestările politice participau doar cetățenii cu drept de vot — și aceștia în număr foarte restrîns (la Colegiul I Cameră, de pildă, erau, în 1907, un număr de 523 alegători înscriși³), ce nu depășeau două-trei mii de locuitori; de aceea, mai ales în preajma alegerilor (parlamentare sau locale) se intensifica activitatea celor două partide, cu scopul declarat de a recolta cît mai multe voturi; practic, în județul Călărași (situație similară, de fapt, celei din toate părțile țării) existau un mînunchi de susținători ai conservatorilor și liberalilor (iar după 1908 și conservator-democraților conduși de Take Ionescu), masa alegătorilor fiind manevrată de către aceștia; rareori se întîmpla — și aceasta mai ales în alegerile locale⁴ — ca opoziția să-și impună, pe întreaga linie, candidații⁵, cîștigînd în aproape toate cazurile lista partidului căruia i se încredinșase deja formarea guvernului.

Știrile privind activitatea *Partidului Național-Liberal* relevă în special o intensificare a prezenței organizației călărășene (respectiv, a județului Ialomița în configurația din perioada de pînă la primul război mondial) în preajma alegerilor parlamentare sau comunale. Cu acest prilej, se publică apeluri către alegători, se denunță afacerile întreprinse de conservatori (dacă se aflau la putere), își evidențiază — exagerîndu-le — meritele edili-

tare proprii (dacă ei se aflau la guvernarea țării), ori fac numeroase promisiuni cetățenilor, presupuse a fi transpuse în viață dacă aceștia le vor arăta încredere și vor vota lista liberală. Conducătorul liberalilor ialomițeni a fost, în ultimele două decenii al veacului trecut Ioan G. Poenaru-Bordea (s-a menținut la șefia organizației pînă la sfîrșitul anului 1913, cînd este proclamat șef Constantin Banu ⁶), ialomițean prin naștere, despre care o gazetă locală scria, prin 1889, că este liderul grupării politice din Ialomița care „este francamente liberală, democratică chiar. Membrii săi sunt strîns uniți și lucrează pentru atingerea unui scop frumos, și lăudabil, acela de a se realiza programul ce am dezvoltat adeseori în aceste coloane, și a se vedea în fruntea afacerilor țării, în fruntea tuturor administrațiunilor, oameni capabili și corecți” ⁷.

La sfîrșitul secolului, se ivesc neînțelegeri și dispute între liderul amintit și partizanii prefectului A. Stoianescu, ce dorau să înlăture familia Poenaru-Bordea de la conducerea liberalilor ialomițeni ⁸ — încercare neîncununată de succes, „Poianăriștii” dominînd, în continuare, organizația liberală, pînă la primul război mondial. Disputa din rîndurile liberalilor ialomițeni, pentru accesul la șefie, se grefa, în fapt, pe o situație analoagă evidențiată la nivelul conducerii centrale; la Călărași, I. Poenaru-Bordea se declara (inclusiv public, prin intermediul unei scrisori publicate în 1897 în „Drapelul”) ⁹ adept al grupării liberale conduse de Petre S. Aurelian: „Și în Călărași acest fapt este cunoscut de toți prietenii săi, cari prin mijlocirea D-lui Petre Enescu, actual primar, s-au abonat la ziarul „Drapelul”. Numai astfel ne putem explica pentru ce D-nul Ion Poenaru-Bordea nu a venit la Călărași, la ultimele alegeri de comună pentru a da sprijinul său guvernului actual” ¹⁰.

Opozanții conservatori, favorabili — se înțelege — disputelor și dizidențelor adversarilor politici, popularizau în organul lor de presă, „Deșteptarea Ialomiței”, „vijelia dintre colectivîștii locali”, arătînd simpatie uneia dintre tabere, căreia îi relevau oarecari principii, tocmai pentru a stimula și mai mult încordarea; astfel, disputa dintre drapelîști (aurelianiști) și sturdziști (afirmată, pe plan național, de anumite diferențe programatice ¹¹) era redusă la Călărași doar la ambiția lui I. Poenaru-Bordea de a căpăta un loc în Senat — cerere refuzată de D. A. Sturdza, cu prilejul alegerilor din toamna lui 1895 (este ales, în schimb, în Cameră): „Din acel moment, d. Ion Poenaru-Bordea, froasat în amorul propriu de mai mare elector și cameleon politic, cu flerul său de copoi experimentat în ale politice, a înțeles situațiunea ce i se crea de colectivîști: i se da, prin urmare, puțină importanță în politica locală. Din primele momente dar, glasul său nu a avut trecere în conciliabulele căpeteniilor colectiviste. El este acela care s-a oprit ca d-nul Atanase Stoianescu să nu fie numit prefect de Ialomița”; acesta era însă prietenul și susținătorul lui D. A. Sturdza, considerîndu-l (împreună cu N. Fleva, alt fruntaș liberal și ministru de interne) ca fiind „un membru vechi în partidul liberal, încă de tînr, și neșovăitor în principiile liberale — nu ca d-nu I. Poenaru-Bordea care se alipea de grabă la cîte un fruntaș opoziționist ori de cîte ori barca liberală începea a lua apă — (fiind) cunoscut destul la clubul liberal, în timpii de grea luptă în opozițiune a colectivîștilor, de toți fruntașii liberali luptători, cum d-nii N. Fleva, G. C. Cantacuzino, C. Nacu, C. I. Stoicescu, M. Ferehide, G. Pallade și alții, și mai cu seamă de d-nu Eugen Stătescu, care totdeauna, în ciuda d-lui Poenaru-Bordea, a arătat d-lui Ath. Stoianescu o meritată și deosebită afecțiune” ¹². De remarcat, totuși, că I. Poenaru-Bordea a dominat organizația liberală din Ialomița încă din anul 1875, cînd a fost ales pentru prima dată în Parlament, ca deputat al județului Ialomița, calitate în care — îl acuză adversarii din propriul partid — „n-a făcut nimic, dar absolut nimic, pentru binele public; *per a contrario*, pentru interesul său și al tovarășilor săi a făcut mai mult chiar decît putea face un om cinstit (deci, activitatea sa parlamentară, ca reprezentant al liberalilor ialomițeni, nu rămăsese fără urmări, deși ele nu puteau satisface, cum se vede, interesele tuturor — n.n.). Nu se poate fîli

a fi autor al vreunei îmbunătățiri din județ; din contră, dînsul a contribuit a se schimba traseul București—Urziceni—Slobozia—Călărași—Cioroiu—Fetești cu actuala linie ferată, ca să complacă d-lor Negroponte, Stănculeanu și altora. De aici bănuielele că averea acestor proprietari n-ar fi străină la vederile și schimbarea aprecierile acestui nedemn reprezentant”¹³.

În primii ani ai secolului al XX-lea, știrile privind activitatea organizației liberale din județ sunt puține (partidul se afla în opoziție); prima manifestare publică a ei are loc la 29 ianuarie 1905, cu prilejul unei mari întruniri electorale: „De multă vreme nu s-a văzut în Călărași o întrunire publică mai demnă și mai grandioasă. Tot ce are orașul mai de frunte, venise să asculte pe oratorii opoziției-unite”¹⁴. Era vorba, într-adevăr, de coalizarea liberalilor, conduși de I. Poenaru-Bordea, „șeful partidului național-liberal din județul Ialomiței și am putea zice chiar părintele ialomițenilor, care timp de 30 de ani aproape neîntrerupt l-au ales ca reprezentant al lor în parlament”¹⁵, și conservatorilor marghilomaniști-carpști împotriva conservatorilor guvernamentali conduși de Cantacuzino și Lahovary. Cu prilejul campaniei electorale, fostul prefect liberal, A. Stoianescu, adresează o lungă scrisoare „către d-nii alegători”, în cuprinsul căreia arată meritele administrației liberale în județ: „Sunt silit a face aceasta prin scris deoarece, din cauza timpului care a întrerupt adesea circulațiunea în scurta perioadă electorală¹⁶, n-am putut să vă vizitez pe fiecare în parte, acasă la dv., cum doream”¹⁷. În tot cursul anului 1905, confruntarea dintre A. Stoianescu și I. Poenaru-Bordea, pentru șefie, a însoțit activitatea organizației — redusă, în fapt, — la această dispută. „La noi în Ialomița — relevă presa conservatoare — desbinările continuă cu aceeași furie ca în trecut, cu singura deosebire că din cele două fracțiuni poenaristă și stoeniste, au isvorit și altele cu partizani și pretențiuni aparte”¹⁸. Pentru a înlătura „impresia deplorabilă ce produce asupra cetățenilor vechea lor ceartă”, conducerea națională a partidului intervine (se pare, la insistența lui A. Stoianescu, ce spera într-o soluție favorabilă cauzei sale¹⁹, împăcînd cele două tabere; însuși comunicatul apărut în primul număr al noului oficios, „Ialomița liberală”, recunoștea că se impunea „strîngerea rîndurilor liberalilor ialomițeni”, „Față cu situația nenorocită creată țării și în special județului nostru de guvernul actual și în vederea campaniei pe care Partidul Național-Liberal o va deschide în interesul Țării”²⁰.

„Reorganizarea” Partidului liberal în județul Ialomița are loc la 11 decembrie 1905, cînd este proclamat un Comitet de direcțiune, compus din următoarele persoane: I. I. C. Brătianu, președinte de onoare, I. G. Poenaru-Bordea, „președinte activ, șeful Partidului Național-Liberal din județul Ialomița”, Ath. Stoianescu, vicepreședinte, M. E. Negreanu, secretar, precum și din alți 34 de membri — între care amintim pe N. Maltezeanu, C. Ciochină, N. N. Seceleanu, N. Ușurelu, E. D. Poenaru, N. Mănescu-Călărași, V. Maltezeanu, N. Alexiu, dr. C. Iliescu, M. Nicolescu ș.a.²¹. Noul Comitet, dominat în continuare de I. Poenaru-Bordea, își propunea să dezvolte, în județul Ialomița, directivele partidului de creare a unei opinii publice care să ducă la răsturnarea de la putere a Partidului Conservator, neezitînd să utilizeze, în mod abuziv, un limbaj jurnalistic grandilocvent: „Situațiunea excepțională, creată țării de guvernul bizantin (sic!), impune ca datorie cetățenească, o acțiune enèrgică din parte Partidului Național-Liberal; căci este în joc propria sa operă: *bunul renume al țării, trăinicia instituțiilor sale, îndrumarea sa temeinică spre un progres pașnic și neîntrerupt*” (subl. în text). Arătînd că sub guvernarea conservatoare, țara (și județul²², de bunăseamă) nu a făcut nici un fel de progres, „În fața acestei stări de lucruri, partidul național-liberal ialomițean și-a strîns rîndurile și cu puteri unite începe lupta contra regimului și a reprezentanților săi din județul Ialomița (...). Vom da luptă fără preget și fără rezervă, căci împrejurările fiind extraordinare, remediile trebuie să fie și ele extraordinare. La această luptă dreaptă și leală, pornită într-un înalt

scop, chemăm pe toți oamenii de bine din județ, pe prieteni, ca și pe cei ce stau de o parte de luptele noastre de partid”²³.

Un prim succes notabil al liberalilor ialomițeni, în această campanie împotriva guvernului, are loc cu prilejul alegerilor comunale din Călărași din 20 și 22 august 1906, când este aleasă lista în frunte cu A. Stoianescu (confirmat, apoi, în funcția de primar): „Această alegere este o palmă sdravănă aplicată pe obrajii care nu mai roșesc ai administrației conservatoare, care a jefuit averea comunei și n-a făcut nimic pentru oraș”²⁴; era, într-adevăr, un succes de seamă al liberalilor călărășeni, aflați — *nota bene* — în opoziție, apreciindu-se că „Cetățenii au mai administrat încă o dată (la balotajul din 29 august — n.n.) meritată lecție acelor cari își închipuie că calitatea de slugi și protejați ai fiului „Nababului” (M. Gh. Cantacuzino, șeful conservatorilor din județ — n.n.) le dă dreptul să nesocotească și legi și opiniunea publică, pentru a da jaf în banul public”²⁵; felicitându-i pe liberalii călărășeni, șeful P.N.L., D. A. Sturdza, le adresează o lungă telegramă în care își exprimă bucuria că „Se strâng rîndurile noastre ca în timpurile cele bune. Aceasta este nevoie, căci o acțiune privitoare la nevoile unei țări, nu produce efecte decît atunci, cînd provine dela un partid disciplinat în cele bune și de folos obșteșc. Județele încep să-și spună cuvîntul lor și aceasta este un mare cîștig. Asemenea manifestații spontane cu reușită, ca la Rîmnicu-Vîlcea și ca la Călărași vor impune lămurirea situațiunei atît de încurcate. Cum se va îndrepta?”, se întreabă liderul liberalilor români în acea perioadă, evidențiind importanța succesului organizației din Călărași în redeschiderea speranțelor lor de revenire la putere. „Îndreptarea nu poate veni decît cînd o înțelegere completă se va face asupra tuturor cesiunilor mari la ordinea zilei și cînd acestea vor domina întreaga situație a țării. Și aceasta se va face — își exprima încrederea bătrînul liberal — căci nu pot crede că Partidul Național-Liberal a fost numai ca lumina unui foc de artificii care se stinge cu iuțeală. Trebuie țării un guvern durabil, care să facă ca cele bune să ia rădăcină trainică”²⁶.

Venirea P.N.L. la guvernarea țării, în martie 1907, a însemnat și la Călărași începutul unei noi etape în activitatea organizației locale; membrii săi de frunte sunt numiți în funcțiile județene (prefect revine Al. Stoianescu)²⁷, își începe apariția o nouă gazetă oficioasă, respectiv „Liberalul”, la 29 noiembrie 1907 (pînă în 1911), în paginile căreia își fac loc materiale favorabile, desigur, realizărilor gcspcdărești ale guvernului și prefectului, dar și materiale de propagare și susținere a doctrinei liberale.

Astfel, în articolul-program intitulat *Scopul nostru* se precizează clar: „Dorim să convingem pe țărani că nu toate relele de care suferă le vin de la proprietari sau arendași; că ei au nevoie ca să trăiască cu aceștia în bună înțelegere; că este peste puțină a li se da tot ce cer și că e bine să-și aducă aminte de cuvintele pline de înțelepciune: *cine cere prea mult, riscă să nu capete nimic* (subl. în text). *Scopul nostru* este să facem ca proprietarii și arendașii, care prin gradul lor de cultură, sunt în măsură de a înțelege mai bine lucrurile, să vadă că reformele ce se propun, dacă ajută încîtva pe țărani, sunt și în interesul lor; că chiar dacă li se cer oarecare sacrificii temporale, proprietatea nu atinge întru nimic; că fără aceste reforme, care tind să readucă liniștea în țară, averile n-ar mai avea nici o valoare, dacă ele ar fi expuse, ca în orice moment, să fie nimicite. Voim să convingem pe marii cultivatori că dacă ar fi un act criminal ca să ridice cineva, în timpul de față, pe țărani contra proprietarilor, tot așa este, cel puțin, o greșeală de neiertat, ca dinșii să se agite contra țăranilor. *Scopul nostru* este să facem deplină lumină că desființarea marii proprietăți prin aceste reforme este o gogoriță bună de speriat copii, iar nu pe oamenii cu judecată”²⁸.

În rîndurile organizației liberale, chemarea partidului la guvernare țării a însemnat — în plan local, la Călărași — precipitarea răbufnirilor neînțelegrilor mai vechi dintre șeful „en titre”, I. Poenaru-Bordea (care stătea mai mult în Capitală, fiind și deputat),

și vicepreședintele organizației, prefectul — perpetuu aspirant la șefie — A. Stoianescu; acesta din urmă, profitând de demnitatea administrativă ce-o deținea, „a înlăturat cu desăvârșire cererile partizanilor acestuia (ale lui I. Poenaru-Bordea — n.n.), numind (în diversele funcții) persoane străine de localitate și județ”, aceasta „în graba ce are de a acapara exclusivă conducere a partidului liberal din Ialomița, în detrimentul influenței puternice a d-lui Poenaru”²⁹; pe de altă parte, asistăm, la apariția în rîndurile liberalilor ialomițeni a unui nou element în lupta pentru acapararea influenței alegătorilor, respectiv a unor reprezentanți activi și nerăbdători ai tinerei generații de liberali locali, neagreați de nici una dintre cele două tabere cu tradiție: „Acest tineret, supranumit tot de liberali *tineretul partidului* (sic!), este criticat că, bazat pe influența rudelor, voiește să schimbe situațiunile ce mulți oameni încercați în luptele politice, și-au cîștigat în partid. În aceste condițiuni — aprecia oficiosul conservator din Călărași — se poate ușor prevedea că vor fi foarte mulți liberali cari nu pot da concursul lor guvernului”³⁰; în final, pe listele de candidați în alegerile parlamentare, din mai 1907, I. Poenaru-Bordea a reușit să-și impună mai mulți partizani decît A. Stoianescu (acesta, fiind prefect, nu putea candida, dar și-a înscris pe lista pe propriul ginere și alți doi prieteni intimi), dar unul dintre ei, C. Lecca, nu a putut fi ales (la Colegiul I Cameră), avînd cîștig de cauză (la balotaj) șeful conservatorilor locali, M. G. Cantacuzino (208 voturi, contra 164)³¹.

În lunile următoare, după alegerile parlamentare din mai 1907, în rîndurile organizației liberale din Călărași, răbufnesc, în continuare, nemulțumirile — mai ales împotriva prefectului —, soldate cu plecări din partid ce au culminat cu trecerea fruntașului Vasile Maltezeanu (cumnat cu A. Stoianescu), senator, în rîndurile takîștilor, proaspeți constituiți în partid de sine-stătător. Comentînd această defecțiune, oficiosul conservator local recunoaște, totuși, ascendența liberalilor în rîndurile alegătorilor ialomițeni, popularitatea lor mai mare, comparativ cu aceea a conservatorilor, atunci cînd scrie: „Liberalii erau odată un partid în acest județ, și încă un partid tare, care ținea piept chiar în opoziție partidului conservator, cînd noi aveam prefecti care nu știau să se țină la înălțimea situației lor. În tot cazul, era odată credința (se observă ușor că opoziția, vorbind numai la trecut despre meritele adversarilor, lasă să se înțeleagă alegătorilor că astăzi faima de odinioară a partidului advers s-a pierdut. — n.n.) că partidul liberal este mai popular decît partidul conservator în județul Ialomița”³².

Atmosfera de nemulțumire și încordare existentă în rîndurile organizației liberale — mai exact spus, în rîndurile cîtorva fruntași, aspiranți la demnități în partid sau stat — este recunoscută chiar de către organul de presă din localitate, care aduce amendamentul că ele ar fi inevitabile și, mai ales, nu ar caracteriza organizația în actele sale superioare, „ce interesează binele public sau partidul în genere”: „Nu credem să fie partid în care să nu se ivească și neînțelegeri personale, provenite mai ales din ciocnirea ambițiilor, de multe ori exagerate, ce au unii dintre membrii partidului. Lucruri d’astea s-au petrecut și se vor petrece, dar, oricît ar fi de regretabile asemenea neînțelegeri, cu totul mărginite (marginale, probabil — n.n.), ele pot cel mult să dea adversarilor motiv de vorbă dar nu să ducă desorganizarea unui partid, mai ales ca aceluia liberal. Este adevărat că în Ialomița sunt oarecare hărțuiele în partidul liberal, după cum sunt și la conservatori, *cînd au puterea* (subl. n.). Cele petrecute însă în decursul ultimelor două săptămîni, învederează oricui că acele hărțuiele nu joacă nici un rol, cînd este vorba de acte ce interesează binele public sau partidul în genere”³³.

La 15 februarie 1909, o întrunire prietenească („agapă”), prilejuită de ședința Consiliului județean (a votat bugetul pe anul în curs) a constituit și ocazia unei reuniuni a tuturor fruntașilor liberali ialomițeni; cu toate că I. Poenaru-Bordea, „din cauza multiplelor ocupațiuni ce-l rețin în București și a stărei de slăbiciune în care se găsește n-a mai dat prin Călărași, ca să se intereseze de partid, din timpul cînd eram în opoziție”,

„prietenii s-au strâns, s-au văzut, au discutat frățește între ei atârnând care interesau partidul, dînd dovada prin aceasta că viața partidului liberal nu astîrnă de aceea a unui om, oricine ar fi el”³⁵. Dincolo de viața internă destul de agitată a organizației liberale din Călărași, unitatea acesteia era o realitate totuși, vădită, de exemplu, cu prilejul marii întruniri desfășurate la București cu delegațiile din toate județele țării, la 30 martie 1910: „Delegațiunea numeroasă și aleasă (circa 200 de ialomițeni, în frunte cu I. G. Poenaru-Bordea) — n.n.) ce a reprezentat partidul național-liberal din Ialomița la întrunire, este cea mai strălucită dovadă de forța și organizațiunea noastră”³⁵.

În anii de opoziție 1911—1914, însă, în sînul organizației liberale din Călărași se produc grave neînțelegeri, care împart, practic, partidul în două fracțiuni; cauza principală o va constitui obstinația lui A. Stoianescu la numirea lui Constantin Banu, (directorul ziarului „Viitorul”, prieten al lui I. I. C. Brătianu) ca șef al organizației — mai ales că acesta era și prietenul vechiului său rival, de la 1888 încontinuu, I. Poenaru-Bordea, care demisionase (avea deja 70 de ani), în mai 1911, de la președenția Comitetului executiv Ialomița al P.N.L.³⁶ Retragera bătrînului liberal ialomițean din viața politică, este socotită de către A. Stoianescu ca înlăturarea rivalului său și sosirea momentului de a accede, în sfîrșit la șefia organizației; de aceea, el nu acceptă decizia lui I. I. C. Brătianu ca C. Banu să fie proclamat șef al organizației, faptul producîndu-se la 2 octombrie 1911, cînd „Poenaru-Bordea a declarat la o întrunire la care participă, însă, doar „poianăriștii”, nu și adepții lui A. Stoianescu — n.n.) că din cauza vîrstei și din cauză de sănătate d-sa crede sosit momentul de a se retrage din șefia partidului liberal ialomițean, recomandînd pe d-l C. Banu, profesor din București, fost deputat, la conducerea partidului liberal”³⁷ din Ialomița.

În anii de opoziție menționați, practic vor exista două organizații liberale ialomițene; nici intervenția lui I. I. C. Brătianu, de a-l convinge pe A. Stoianescu a recunoaște pe noul șef³⁸, nici contraofensiva „baniștilor” (aceștia înființează și o bancă, ce avea „menirea să contrabalanseze influența băncii d-lui Stoianescu”³⁹) nu-l determină pe fostul prefect să cedeze din ambițiile sale de lider, astfel încît gazeta opoziției conservatoare scrie cu (nedisimulată) satisfacție: „S-a declarat deci o luptă încarnată între liberalii ialomițeni, împărțiți între două tabere dușmane (...) amîndouă aceste grupări liberale au cluburile lor, cu localurile la etaj, pe strada principală, și cu firme în regulă; iar pentru a deosebi firma noii grupări de firma celei vechi, una, cea veche, are firma Clubul *Liberal-Național*, iar cea nouă Clubul *Partidului liberal-național*, ca și cînd cei din noua grupare ar voi să spună: „Are și d. Stoianescu un club, dar acela este al său personal, nu al partidului”. Vedeți în ce hal se află liberalii de la Ialomița !”⁴⁰.

Reîntregirea organizației liberale din Călărași are loc la 19 ianuarie 1914, în momentul revenirii partidului la guvernarea țării; în sfîrșit, tabăra condusă de A. Stoianescu (ales senator, drept răsplată), constituită din vechi slujbași ai administrației (el a fost, în trei rînduri prefect al județului), consimte, prin șeful ei, la recunoașterea șefiei lui C. Banu, „în interesul realizării programului liberal”; la întrunirea respectivă ia cuvîntul, în primul rînd, A. Stoianescu, care arată că „În interesul realizării acestui program (de guvernare — n.n.) am recunoscut cu toții ca șef pe d. C. Banu; organizația liberală locală era pre vremuri cetate inexpugnabilă, în urmă a mai slăbit, în interesul realizării reformelor și întăririi acestei organizații, am recunoscut ca șef pe d. C. Banu”. La rîndul său, noul lider ialomițean „salută pe cetățenii călărășeni în numele șefului, d. I. Brătianu, (și) cere să se uite trecutul. În trecutul partidului liberal din Ialomița — arată el — sunt pagini dureroase de neînțelegere, cari au dat pas unui prinț de sînge, Mihail Cantacuzino, să spuie că județul e sub călcîiul său. Am fi niște nemernici — adaugă fruntașul liberal din București, înscăunat șef al liberalilor din Călărași — dacă nu ne-am uni spre realizarea ideilor partidului, care are fericirea a fi condus de fiul celui care a întemeiat România

modernă și care va duce opera la bun sfârșit”⁴¹; întruniri liberale asemănătoare au avut loc și în alte localități din județ, avînd vădit scop electoral, cum a fost cea din 21 ianuarie, de la Slobozia — oraș în care apare chiar și o gazetă liberală (netitrată ca atare), în numai cîteva numere, intitulată „Luminătorul”: „În jurul acestei foi suntem grupați un mîunchi de inimi tinere, atrași de strălucirea ideilor liberale, sintetizate în cele două mari reforme anunțate de partidul liberal: exproprierea și colegiul unic”⁴².

Ne-am fi așteptat ca după „reîntregirea” organizației liberale ialomițene, prin împăcarea celor două tabere ce se înfruntau pentru șefie, să nu mai apară disensiuni generate de aceleași vechi nemulțumiri; după alegerile din februarie 1914, însă, starea de tensiune renaște, din cauza nemulțumirilor unor fruntași ce aspirau la demnitățile de parlamentari sau funcționari superiori ai administrației locale. „Au fost oameni nemulțumiți că nu li s-a dat toată atenția care credeau că li se cuvine și că s-au pus în anume demnități alte persoane cărora trebuia să le vie rîndul mai tîrziu⁴³. Și astfel raporturile cari abia începuseră să se restabilească în partidul liberal din Ialomița, prin alegerea și recunoașterea unanimă de șef al partidului, în persoana d-lui Constantin Barbu, s-au înveninat la cîteva luni după acel frumos gest de împăcare”⁴⁴. Este necesară, de aceea, o nouă întrunire a fruntașilor liberali din Călărași, desfășurată la 1 februarie 1915, avînd — și aceasta — drept scop „reorganizarea partidului liberal” la Călărași. Printre cei care își exprimă atașamentul la bunul mers al organizației liberale locale se numără, în primul rînd, A. Stoianescu, care arată: „Să ne dăm seama de greșelile ce am făcut. Fondul, baza credinței să rămîie: să fie unite de convingeri și de acțiune. Aceasta o face cu ușurință cei ce are cultul ideilor (. . .). Eu nu mai am - recunoaște, în sfîrșit — ambițiuni, nu viu ca să urmăresc primele locuri; vin să lupt. Vă urez un suflet înalt ca să uitați supără-rile”. Din cuvîntul celorlalți fruntași liberali reiese necesitatea alegerii unui organ de conducere, de întocmirea unui program riguros pe propagandă a ideilor partidului, căci, așa cum declara Ilie Cîsîru, este necesar „să se aducă lucrurile la locul lor; să nu mai fie decît un club, (așa) cum trebuie să fie un singur partid liberal”. La încheierea consfătuirii (la care au mai luat cuvîntul senatorul Vladimir Atanasovici, avocații Mihail Negreanu și Ștefan Șerbănescu, primarul din Călărași Atanase Popescu-Ulmu („Noi tinerii să fim dezinteresați și să punem la dispoziția șefului nostru toată munca și tot concursul nostru”), comerciantul George Vlădoianu, revizorul școlar Ilie Lupu și prefectul Mihail Berceanu), președintele organizației, Constantin Banu, se declară de acord cu formarea mai multor organe („comitete”) de lucru ale organizației, propunînd ca din Comitetul de direcție să facă parte președintele, apoi I. Poenaru-Bordea, în calitate de președinte de onoare, și Sima Nicolescu, ca vice-președinte, conducere care avea să rămînă pînă în perioada interbelică, răstimp în care se vor ivi iarăși divergențe între fruntașii liberali din Călărași, soldate cu excluderi, în 1925, și, în 1930, cu formarea unei grupări georgiste⁴⁵.

Organizația județeană a *Partidului Conservator* începe să se constituie, ca atare, în ultimii ani ai secolului trecut. Pe la 1889, un ziar local proliberal, „Ialomițeanul”, remarca, într-un comentariu, „că la noi nu există conservatori, nici ca individualități separate, nici ca grupare politică. Voim să zicem — se preciza — că nu se află o mîină de oameni cari să recunoască pe d. Catargiu ca șef al lor și să fie ferm hotărîți a-l urma cu devotament și cu o nestrămutată credință politică atît cît va fi la putere, precum și cînd ar face opozițiune. Afirmăm categoric că îndată ce conservatorii ar cădea de la guvern nu s-ar găsi un singur om, dar unul singur, care să declare că e conservator și că luptă pentru acest partid”⁴⁶.

Într-adevăr, o încercare — întreprinsă în acest an de către prefectul Filitis — de a alcătui un comitet de conducere, care să recruteze membri conservatori eșuează (să nu uităm că Partidul Conservator fusese în opoziție din 1875 pînă în anul precedent, 1888)⁴⁷; deși aflat la cîrma țării, Partidul Conservator nu izbutește, la Călărași, decît cu greu să

înlătura influența liberalilor, mai ales că aceștia știu să manevreze disputele dintre simpatizanții guvernului (o organizație conservatoare în județ nu se formase încă), reușind să-și impună proprii candidați (în alianță cu conservatori antiguvernamentali) la alegerile din 1 și 3 iunie 1893 pentru Consiliul comunal al orașului. Comentînd rezultatul alegerilor, o gazetă locală proconservatoare, „Luptătorul”, arată că „deși lupta s-a dat în asemenea condițiuni, majoritatea nu a fost decît de 35 voturi. Dacă adevărații conservatori nu se abțineau, reușita d-lui prefect (D. Catargiu — n.n.), cu toată alianța sa cu liberalii, ar fi fost foarte problematică. Cum justifică liberalii către club atitudinea lor? Au reușit, zic ei — continuă comentariul —, să producă o disidență în partidul conservator (. . .). În realitate, sciziunea s-a operat numai între actuala administrație și conservatorii din județ, iar nu în sinul partidului conservator. D. Catargi nu întruchiează în însemnata sa persoană acest partid — vrea să pună lucrurile la punct gazeta ale cărei simpatii progubernamentale sunt vădite. —, precum n-a întrupat nici pe partidul liberal, mai alaltăieri, cînd era funcționar la răposatului I. Brătianu”⁴⁸. (În fapt, cadrele conservatoare din Călărași se vor recruta tot din foștii liberali, în marea lor majoritate. Însuși, I. Poenaru-Bordea făcea parte dintr-o familie cu vederi și tradiție conservatoare, tatăl său, Costache Poenaru, fiind un reprezentant de seamă al conservatorilor în timpul guvernării dintre 1871—1875. „Cu moartea lui, d. Ion Poenaru care l-a urmat în politică, a trecut la liberali și de atunci în timpul celor 12 ani de domnie liberală, conservatorii în lalomița nu s-au pomenit”⁴⁹, recunoaște, mai târziu, oficiosul conservatorilor din Călărași).

Pentru perioada 1888—1895 se poate vorbi, într-adevăr, cu greu despre existența unui curent conservator la Călărași, destul de puternic pentru a se impune, liberalii dominînd scena politică locală, așa cum recunosc chiar adversarii lor: „În timpul de la 1888 pînă la 1895, luptele politice se dau prin alianțe și concesiuni făcute liberalilor, putem zice că d-l Poenaru-Bordea nici un fir nu se mișca în lalomița (. . .). Cine voia să reușească trebuia să ceară protecția d-lui Poenaru, și abia cu mare greutate în 1896, fiind prefect d-l Alex. Varlam, a putut reuși partidul conservator la comună cu un vot (și acela D-zeu știe cum)”⁵⁰.

Alegerile la care se face apel mai sus (nu fără oarecare reținere) au avut loc, de fapt, în august 1895, cînd conservatorii — aflați încă la putere — doar cu mare greutate („D-zeu știe cum” — sic!) reușesc să-și impună lista, și aceasta datorită unor clare ingerințe administrative; au obținut 108 voturi (incluzîndu-se și buletine anulate), față de 103 ale liberalilor din opoziție⁵¹; de altfel, nu este lipsit a mai adăuga — pentru o înțelegere mai exactă a începuturilor organizării Partidului Conservator în lalomița — faptul că acesta, „în opoziție nici nu îndrăznea să se prezinte la alegerile comunale și în cei din urmă ani de opoziție, de la 1882 pînă la 1888, șase ani nici nu a luat parte la vreo alegere (la Călărași — n.n.), fie chiar parlamentară, din cauza neputinței lor”⁵².

Într-o reiterare mai târzie a trecutului organizației conservatoare din Călărași (intreprinsă în 1908 de către oficiosul takist din localitate), se preciza „Că trebuie să se știe că pînă la 1894 nici nu se putea vorbi de un partid conservator în lalomița; (el) s-a încheat abia prin 1895 prin străduințele regretatului Marinache Popescu, prin munca fără preget a d-lui Al. Varlam (fost prefect)⁵³ și prin stăruința și activitatea d-lui Al. Bădulescu”⁵⁴ (viitor lider al conservatorilor-democrați călărășeni).

Într-adevăr, punerea bazelor organizației Partidului Conservator la Călărași are loc în anul 1895, așa cum se consemna, la vremea respectivă, și în coloanele unei gazete locale progubernamentale: „În sfîrșit, după atîta timp de zvîrcoliri și uneltiri ale colectivștilor din lalomița de a ține dezbinați pe conservatori, astăzi putem anunța cu cea mai mare satisfacție că concentrarea forțelor conservatoare este un fapt împlinit. Aceasta mulțumită actualului prefect, care a dat dovadă că este demn reprezentant al guvernului”⁵⁶. La stăruințele prefectului, are loc, la 9 aprilie 1895, o întrunire la care au luat

parte peste 200 alegători (cifră indicată de „Luptătorul”); scopul principal al adunării a fost alegerea unor comitete (trei la număr) de acțiune, „dintre care unul central în oraș și două pentru județ. Aceste comitete se vor ocupa și cu conducerea partidului”⁵⁶.

Cu tot acest început de organizare însă, activitatea organizației conservatoare din Călărași (animată de Petrache Petrescu, Constantin I. Nenișor și Alexandru I. Bădulescu (avocați), Gh. Demetrescu) nu va fi în mod deosebit remarcată în presă (în oficiosul central al partidului, „Epoca” de pildă, nu se vor face deloc referiri la aceasta, cu excepția inserării rezultatelor pentru diverse alegeri locale sau parlamentare, cu care prilej se puteau vedea puținele voturi obținute de opoziția conservatoare ialomițeană⁵⁷). Înșiși conservatorii aveau să recunoască slaba influență și aproape inexistența organizatorică a lor la Călărași, pînă la 1898: „Nu mai vorbim de timpul de opoziție de la 1895 la 1898; oamenii cari au luptat în acel timp se știe cari au fost, numărul lor e foarte restrîns, și am putea zice că se reduce la doi, d-l Gh. Demetrescu, actual deputat și Al. Bădulescu, actual prefect. Că or fi fost și alții, cari să împărtășească ideile conservatoare, nu tăgăduiesc, dar le contestăm orice revendicare în luptele politice din acea epocă. D-lor stăteau într-o rezervă foarte prudentă, care nu-i făcea să riște nimic, sau să se supuie la vreun neajuns”⁵⁸.

Anul 1898 avea să marcheze un reviriment în activitatea conservatorilor ialomițeni, cînd „a venit d-l Mihail Cantacuzino în județ și s-a dat prima alcătuire serioasă partidului”; într-adevăr, la 24 octombrie are loc întrunirea Comitetului organizației, în prezența fiului Nababului, cel care avea să devină conducătorul conservatorilor ialomițeni pînă la dispariția partidului de pe scena politică a țării; la această întrunire, se hotărăște începerea editării unei gazete locale conservatoare și se închiriază și un local pentru Clubul conservator⁵⁹. În perioada ce a urmat, „De la 1899 la 1901, partidul a luptat din greu, căci organizația era tînără, și cu durere am înregistrat la 1901 primul nesucces, cînd d. Paul Teodoru, candidatul conservator, a căzut în fața d-lui Poenaru-Bordea, fiind atunci prefect d-l D. Dumitrescu, și cînd numărul voturilor candidatului conservator a fost cam pe jumătatea a celui liberal”⁶⁰.

Și în rîndurile conservatorilor din Călărași se vor manifesta numeroase nemulțumiri generate, ca și la liberali, de distribuirea funcțiilor administrative⁶¹, iar, — ca reflex al frămîntărilor dintre carpiști (junimiști) și cantacuziniști, la nivelul conducerii centrale a Partidului Conservator — se va produce și o ruptură și o rupătură, a junimiștilor animați de Alex. Fochide, P. Teodoru, V. Vineș, N. Filitti; aceștia, pentru alegerile din februarie 1905, se vor alia cu liberalii din opoziție, formînd, la Călărași, așa-numita „opoziție unită”. Efemera alianță editează, în cîteva numere, chiar și un ziar, „Lupta”, al cărui scop era „de a lupta din toate puterile, în tot timpul actualei perioade electorale, pentru reușita candidaților noștri de la toate colegiile și pentru răsturnarea de la cîrma țării a celui mai slab guvern ce l-a avut România, care a fost dată pradă, în contra voinței ei, unei societăți de exploatare, compusă dintr-o ceată de demagogi aliați cu niște reacționari ruginiți, care și-au pus firma falsă de partid conservator”⁶². (În alegeri, toate locurile vor fi cîștigate, însă, de conservatorii guvernamentali).

Peste numai un an și jumătate însă, organizația conservatoare din Călărași va resimți un mare eșec, cu prilejul alegerilor comunale din 20 și 22 august 1906, cînd se va confirma popularitatea liberalilor în oraș; deși, înainte de alegeri, sosește în reședința județului Mihail Gh. Cantacuzino (de fiecare dată, cînd sosea în Călărași nu stătea mai mult de o zi) și are loc o întrunire la care participă peste (doar) 60 de cetățeni cu drept de vot, conservatori sau simpatizanți cantacuziniști (cu acest prilej, șeful organizației își exprima bucuria că „s-au putut împăca neînțelegerile ce pînă acum au existat în partidul conservator local”) — conservatorii, în final, vor pierde conducerea Primăriei. Unii dintre fruntașii locali vor încerca să explice, detaliat, eșecul, atribuind-l slabei coe-

ziuni a rîndurilor organizației; astfel, într-un interviu acordat „Adevărului”, Pascal Toncescu recunoaște (făcută postfactum, aceasta poate fi și o încercare de „acoperire” juti-ficată a insuccesului) că întotdeauna liberalii au avut la Călărași „un însemnat contingent de voturi. Trebuia dar, ca gîndindu-ne la acest fapt, să ne strîngem rîndurile și să lăsăm la o parte nemulțumirile proprii. S-a întîmplat însă că unii conservatori, nemulțumiți fiindcă nu au figurat pe listă⁶³ sau că nu li s-a satisfăcut unele dorinți, uitînd că deși combătuseră anul trecut pe d. Gh. Demetrescu, candidat de primar, trebuiau acum să-l susție, au preferat (însă) să dea concursul listei liberale, au deplasat astfel 8 voturi care au trecut la opoziție și astfel i-au asigurat succesul. La o diferență de 30 de voturi anul trecut, era firesc acest rezultat, cînd unii conservatori au luptat contra partidului, și de aici — concluzionează interviuevatul — se vede că nu poate fi nici slăbiciunea de la centru nici nemulțumirile provocate din cauza prefectului”⁶⁴.

Plecarea Partidului Conservator de la guvernarea țării, în martie 1907, are ca o primă consecință, pentru acest partid, reunirea fracțiunilor Carp-Marghiloman și Cantacuzino. La Călărași, „fuziunea conservatorilor de la centru, făcută sub șefia ilustrului bărbat de Stat d-l P. P. Carp, a fost primită de noi, conservatorii ialomițeni, cu cea mai mare bucurie”; în plan local, reunirea în cadrul aceleiași organizații a conservatorilor, are loc la 2 mai 1907, cînd Mihail G. Cantacuzino este proclamat șef al organizației județene. La întrunire au participat peste 100 de persoane (în saloanele casei lui Leon Popescu, fost junimist) și iau cuvîntul mai mulți fruntași politici — M. Cantacuzino, N. Filitti (fost junimist), avocatul V. Vineș (fost deputat și prefect, „cel mai vechi junimist în acest județ”, de peste 20 de ani), Al. Bădulescu, L. Gussi, I. Mănescu, C. Lungeanu — toți avocați. Este ales Comitetul județean al Partidului Conservator (format din 38 de membri) (secretar era avocatul Eugen Munte, redactor pînă în acel moment, din 1905, al gazetei „Deșteptarea Ialomiței”), precum și un Comitet de acțiune, restrîns la 10 membri — Mihail G. Cantacuzino, președinte, Al. Fochide, P. Teodoru, N. Filitti, Alex. Bădulescu, V. Vineș (redactorul gazetei organizației), L. Popescu, I. Nicolescu, dr. Demetrescu-Brăila, Gh. Demetrescu, membri (majoritatea erau foști junimiști)⁶⁵.

Reunirea tuturor forțelor conservatoare în aceeași matcă are drept consecință, la Călărași, alegerea (la balotaj, este adevărat) șefului organizației la Colegiul I Cameră — a întrunit 209 voturi, față de numai 164 ale candidatului guvernamental C. Lecca (a fost, de fapt, singurul conservator ales la Călărași, deși nici ceilalți candidați nu obținuseră voturi puține, insuficiente însă — de exemplu, la Colegiul I Senat, P. Teodori obține 90 voturi, față de 113 ale învingătorului; la Colegiul III Cameră — prin tradiție al guvernului — conservatorii obțin doar 102 voturi, față de 820 ale liberalilor)⁶⁶.

Deși înfăptuită, fuziunea conservatorilor (pe plan național și local) nu avea să dureze mult timp, ea sfîrșind a rupe din nou partidul, prin excluderea lui Take Ionescu, în ianuarie 1908, și formarea de către acesta, în luna următoare, a unui nou partid, Partidul Conservator-Democrat. La Călărași, lucrurile s-au precipitat mai din timp; respect v, la 3 noiembrie 1907, Comitetul executiv al organizației ialomițene, întrunit sub președenția lui Mihail G. Cantacuzino, exlude din rîndurile sale pe Alex. Bădulescu și V. Stanciu, pe motiv că „acești domni membri au comis acte de indisciplină politică de natură a turbura organizarea actuală a partidului conservator din Ialomița”⁶⁷. Motivația imediată a avocatului Alex. Bădulescu (fost prefect între 1904—1906) a fost neacceptarea lui Mihail G. Cantacuzino de a se crea o bancă de credit în Călărași, condusă de foștii junimiști. Așa cum remarcă o gazetă liberală locală, „Și partizanii d-lui Take Ionescu și ai d-lui Mișu Cantacuzino, au căutat să-și aibă cîte o bancă (și liberalii vor aveau două — n.n.) care să le poată servi în susținerea politicii lor. Cu toate că toți tăgăduiesc că ar avea de gînd să se servească de bancă ca de o armă politică, acest lucru este așa de evident, încît nu poate sta nimeni la îndoială”⁶⁸.

În anii ce au urmat, după constituirea organizației takiste, în frunte cu Alex. Bădulescu, între conservatori și conservatorii-democrați ialomițeni au loc dese și incisive atacuri reciproce. Organizația conservatoare, aflată în opoziție, desfășoară puține manifestări publice — și acelea prilejuite de venirea în Călărași a lui Mihail G. Cantacuzino; așa a fost, de pildă, la 22 februarie 1909, când „iubitul nostru șef, dorind să se pună cât mai des în contact cu membrii partidului și cu alegătorii săi, a venit în orașul nostru duminică”; la gară a fost întâmpinat „de către toți amicii noștri din localitate”, cu care a ținut o întrunire în casele lui Leonida Gussi (fost prefect în 1906—1907 și viitor prefect în 1911 și în 1914⁶⁹; la 1 noiembrie 1910, cel despre care oficiosul conservator local scria: „N-a avut județul Ialomița un bărbat politic de talia d-lui Mihail Cantacuzino, cu autoritatea de șef necontestată și cu situațiunea înaltă pe care o posedă în politica generală a țării”⁷⁰, a întreprins o nouă vizită, de o zi la Călărași; au fost vizitate Banca „Bărăganul” și localul Școlii de meserii, care „a impresionat prin starea mizerabilă a localului”; în cursul agapei intime (au luat parte 50 de persoane), vorbitorii (P. Teodoru, N. Filitti, P. Toncescu, I. Ștefănescu, decanul Baroului, C. Nenișor, fost primar între 1904—1906, Al. Negutz (avocat, fost în rândurile liberalilor pînă în aprilie 1910, viitor prefect între 1911—1914), C. Vineș ș.a.) au preamărit meritele șefului lor, M. G. Cantacuzino, spre care „județul Ialomița își îndreptează privirile, așteptînd de la el îndreptările și îmbunătățirile, pe care liberalii, deși le-au cunoscut, nu le-au făcut”⁷¹. În guvernul conservator format de P.P. Carp, în decembrie 1910, Mihail G. Cantacuzino va deține portofoliul justiției, fiind, la 43 de ani, cel mai tînăr dintre membrii cabinetului.

În anii de pînă la izbucnirea primului război mondial, mai ales după 1912, cînd se vor afla în opoziție, conservatorii ialomițeni se manifestă în special cu prilejul diverselor alegeri — locale și parlamentare, reușind, de regulă, doar șeful organizației; așa s-a întîmplat la alegerile din februarie 1914, cînd Mihail G. Cantacuzino, este ales cu 206 voturi (la Senat este ales Alex. Marghiloman, cu 129 de voturi)⁷².

O virulentă campanie antiliberală vor duce conservatorii ialomițeni, în mai 1914 cu prilejul alegerilor, pentru Constituantă. Comitetul executiv al organizației județene va lansa un amplu apel numit *Către alegătorii ialomițeni*, violent îndreptat împotriva celor două reforme preconizate de guvernul liberal: colegiul electoral unic și exproprierea moșiilor. În apel se arată că „Prin înfăptuirea colegiului unic și a exproprierii forțate cerută D-voastră de liberali în aceste alegeri, se realizează desființarea a tot ce reprezintă în această țară: muncă, economie și inteligență. Acum pentru ultima oară mai aveți dreptul să votați ca *oamenii*, și apoi veți fi pierduți pentru totdeauna (sic!). Munca și mîndria voastră va dispărea pentru totdeauna. Nimeni nu va mai ține socoteală de voi, căci nimeni nu va mai avea nevoie de voi (...). Strîns uniți și pe tăcute, umăr la umăr, apărați-vă cu energie existența politică, nu vă sinucideți!”⁶⁹. De remarcat că în aceste alegeri parlamentare, conservatorii ialomițeni au avut drept tovarăș pe lista Colegiului I Senat pe At. Stoianescu, liberalul independent.

După cum se știe, în întreaga țară conservatorii au obținut un număr însemnat de voturi⁷⁴, expresie a temerii cetățenilor cu drept de vot (posesori de averi însemnate) față de pierderea privilegiilor prin extinderea exercitării în mod direct a drepturilor politice constituționale; la Călărași, unde oficiosul central al conservatorilor arată că s-au făcut numeroase ilegalități, intimidări ale alegătorilor de către autoritățile administrative⁶⁵ conservatorii nu obțin decît un loc de senator, în persoana lui Al. Marghiloman, la Colegiul I, (obține 236 voturi, față de 222 voturi ale șefului liberalilor ialomițeni, C. Banu⁷⁶). (La același colegiu, are loc, la 24 iulie, o nouă alegere, prin adoptarea lui Al. Marghiloman pentru scaunul de senator de Teleorman; și de astădată, candidatul conservator, fostul ministru I. Lahovary, va cîștiga, respectiv cu 207 voturi.⁷⁸).

În anul 1915, în urma evenimentelor din mai, când Al. Marghiloman și partizanii săi se retrag din Comitetul executiv al partidului, formînd o organizație conservatoare separată conservatorii ialomițeni se separă și ei; deși mai tîrziu decît în alte județe, totuși, în august, se constituie Comitetul executiv al organizației marghilomaniste, format din frunțași de vază din Călărași — Nicolae C. Filitti (fost deputat și senator), generalul N. Costescu (fost senator), N. Seceleanu (fost senator), I. N. Sighireanu (fost deputat), Al Ghica (fost președinte al Consiliului județean), V. Vineș, (fost deputat și prefect); președinte al organizației era proclamat Al. Marghiloman, în locul lui M. Cantacuzino, care „s-a declarat de partea acelor care au provocat și de rîndul acestora ruptura în partid”⁷⁷.

Reunirea organizatorică a Partidului Conservator (filipescani, marghilomaniști și takiști) are loc în iulie 1916, cînd și la Călărași, se evidențiază semnificația „reîntregirii” rîndurilor conservatorilor.

Așa cum am arătat, deja, o parte dintre conservatorii călărășeni, în frunte cu Alex. I. Bădulescu, sunt excluși din partid în toamna anului 1907, ei îndreptîndu-și privirile (și speranțele) către Take Ionescu, a cărei desprindere din Partidul Conservator era tot mai evidentă.

Se poate spune, așadar, că organizația județeană din Călărași a *Partidului Conservator-Democrat* (înființat în februarie 1908) s-a constituit încă de la începutul activității partidului condus de Take Ionescu. De altfel, la Congresul din 3 februarie, de constituire, din lalomița ia parte o delegație formată din 43 de persoane — între ele cele mai cunoscute fiind Alex. Bădulescu (șeful organizației), L. Popescu, V. Maltezeanu, C. Lungeanu, dr. Demetrescu-Brăila, G. C. Ușurelu, C. Mănescu, I. Cămărășescu (viitor prefect de Silistra), V. Maniu, Hr. Tănase⁷⁸, I. R. Opran, N. M. Popescu)⁷⁹.

Cea mai importantă manifestare publică a conservator-democraților din Călărași (care vor edita, pînă în 1911, cu întreruperi, și un organ de presă, „Dunărea”, vor dispune și de o bancă, tot așa numită) are loc la 4 mai 1908, cînd participă la ea Take Ionescu, și alți frunțași naționali ai partidului (B. Păltineanu, J. Th. Florescu, N. Economul T. Speranță, M. Dragomirescu; este prezent, și ia cuvîntul, și I. L. Caragiale). Întrunirea are loc în sala Parcului Comunal, „neîncăpătoare pentru numerosul public care venise să salute pe maeștrii cuvîntului și în special de d. Take Ionescu”⁸⁰.

Deschizînd adunarea, Alex. Bădulescu arată că „Partidul Conservator-Democrat găsește în lalomița simpatii mari, fiindcă înainte de a se proclama la centru așa-zisa *ruptură*, (ea) se proclamase la Călărași. Aci d. Mihail Cantacuzino uitase că fusese adus de vechii conservatori, și în loc să fie modest și să conducă județul cu asentimentul tuturor — își dezvoltă oratorul nemulțumirea și adevăratul ei substrat —, se erijase în tiran caprițios care conducea partidul după bunul plac”; în încheierea cuvîntului său, șeful takiștilor din Călărași „roagă (pe Take Ionescu) să ție seama de dorințele județului și în special să doteze județul cu șosele naționale, să stabilească curse regulate de vapoare pe Borcea, făcînd-o navigabilă tot timpul și să aducă o baterie de artilerie în oraș, fiind un punct strategic important”. Ceilalți vorbitori, care aduc, cu toții, elogiul acțiunii și personalității lui Take Ionescu, sunt I. Cămărășescu, N. Economu (proaspăt ales la Craiova pe lista conservator-democrată), C. Lungeanu, A. Iliescu, generalul Stoika, J. Th. Florescu, Gh. Cernat și „maestrul Caragiale”⁸¹. În încheierea întrunirii, rostește o lungă cuvîntare Take Ionescu, care, prin fraze meșteșugite, caută să atragă simpatiile cetățenilor ialomițeni, pedaliînd inclusiv pe panta sentimentalismului politic și patriotismului local: „lalomița, d-lor, este singura colonie pe care a făcut-o neamul românesc în cei 40 de ani din urmă. În acest deșert aproape nelocuit d-voastră ați fost pionierii civilizațiunii românești, cînd l-ați transformat în țară agricolă. Prin ce ! Prin muncă, prin muncă aprigă; căci altfel nu reușeați. Ați strîns aici averi noi, nemoștenite; sunteți siliți să fiți conservatori. Sunteți

oameni noi, coloniști; sunteți siliți să fiți democrați. Acest județ e ursit să fie conservator-democrat”⁸².

Referindu-se la această întrunire, oficiosul conservator din localitate (în paginile căreia sunt inserate, în fiecare număr, pamflete antitakiste, încercându-se defăimarea lui Al. Bădulescu) arată că în sală (cu o capacitate de 300 locuri) nu se aflau decît cel mult 40 alegători la Colegiul I Cameră (din cei 523 înscriși pe liste), sala fiind goală „a treia parte”: „Fără exagerare, cinci din șase părți dintre cei care au luat parte la întrunirea d-lui Take Ionescu, nu erau alegători; unii erau oameni fără drepturi politice, alții meseriași, alegători la colegiul II sau III; alții elevi de școală, iar marea majoritate erau veterani ce purtau pe piept decorații — veterani care au fost duși de administrația județului ca să întîmpine pe Rege, și care, după plecarea M. S. au fost luați de dindărăt de către agenții takisti și duși la întrunire. Printre mulțimea acelor țărani, cu greu puteai recunoaște, semănați ici și colo, cițiva alegători, și cu atît mai rar erau alegătorii din colegiul I, din oraș sau din județ”⁸³.

Deși în rîndurile takistilor ialomițeni nu se vor manifesta mari turburări, totuși aspirația spre șefia grupării o mai aveau și alți fruntași, între care V. Maltezeanu și Leon Popescu, cum arată gazeta conservatoare; oricum însă, Alex. Bădulescu cumula toate atributele unui șef necontestat — și agreat de Take Ionescu —, respectiv fusese ales conducătorul organizației, era directorul-politic al oficiosului „Dunărea”, se afla în fruntea Consiliului de administrație al Băncii „Dunărea” (președinte era Leon Popescu), dispunea de cheltuielile organizației, avea privilegiul convocărilor la Club ș.a.⁸⁴. Sub titlul pe patru coloane *Disolvarea partidului takist din Călărași*, gazeta conservatoare publică, în iunie 1910, mai multe scrisori ce ar proba degringolada foștilor săi colaboratori⁸⁵; în fapt, era vorba doar de dispute în cadrul Consiliului de administrație al Băncii „Dunărea” (unele documente erau, se pare, plastografiate), unii dintre cei încredințați (cel mai de văz era dr. Demetrescu-Brăila) dezmințind că ar fi scris o scrisoare trimisă ziarului „Epoca” etc.⁸⁶.

Manifestări publice nu se vor organiza de către takistii călărășeni, în schimb ei vor participa la întrunirile de la București, cum a fost cea de la 6 iunie 1910 (cînd s-a desfășurat și Congresul partidului) — unde a fost prezentă o delegație de 120 ialomițeni (numele lor sunt înserate în oficiosul călărășean)⁸⁷. Venirea conservatorilor la cîrma țării, la sfîrșitul anului 1910, a determinat organizarea alegerilor parlamentare în februarie 1911.

La aceste alegeri — unde, în întreaga țară, s-au impus marea majoritate a candidaților guvernamentali —, la Călărași conservator-democrații se prezintă pe aceeași listă cu liberalii; campania electorală este însoțită de numeroase filipice, apărute în organele de presă locale. Conservator-democrații și liberalii lansează o ediție specială a ziarului „Dunărea”, pe a cărui primă pagină este inserat, cu caractere de dimensiuni mari, un *Apel* către alegătorii Colegiului I Cameră: „Nu dați votul ciocoilor, căci prin el vă înjugați la carul celor sătui, cari au fost aduși la cîrma țării fără știrea și consimțămîntul vostru. Nu votați pe candidații ciocoilor, străini de neam și streini de localitate, vitregi cu poporul și răpitori ai avutului țării.

Nu votați pe Mihail Cantacuzino și Nicolae Filitti, cari acum fac promisiuni pentru ca să le uite imediat după alegeri. Nu votați steaua care apune, votați crucea care ajută și izbăvește de tot răul.

Votați pe candidații opoziției-unite, Ion Poenaru-Bordea și Alex. I. Bădulescu reprezentanții cauzei democrației române și localității în care trăiți”⁸⁸.

Cu toată insistența takistilor, care nu au ezitat să utilizeze un limbaj foarte dur, cînd vorbeau despre oponenții conservatori⁸⁹, în alegerile din care nu au lipsit obișnuitele ingerințe ale autorităților (intimidări, șantaj, promisiuni făcute alegătorilor, cumpărări de voturi⁹⁰), ei nu au obținut nici un loc în Parlament, la Călărași la Colegiul I

Cameră, Alex. Bădulescu obține 117 voturi ⁹¹, din 372 exprimate (remarcat numărul are de abțineri, căci au fost înscrși în listele electorale 459 cetățeni — situație general-valabilă și pentru alte alegeri), la Colegiul I Senat, Leon Popescu obține 68 de voturi, în condițiile în care cei doi conservatori au fost aleși cu 91 și, respectiv, 86 de voturi, la Colegiul II Cameră, V. C. Maltezeanu obține 123 de voturi, față de 335 ale alesului conservator (înscrși 569 cetățeni, votați 460); la Colegiul III Cameră, takiștii nu au prezentat nici un candidat, sprijinind pe cel liberal. De remarcat, tot ca un semn al gradului de popularitate al takiștilor, este și rezultatul alegerilor județene din 27 martie același an; deși aceștia au făcut puțină propagandă și nu au prezentat o listă completă, alegătorii și-au exprimat în mare număr simpatia față de candidatura lui Alex. Bădulescu: „Candidatura aceasta a fost pusă numai ca o încercare a corpului electoral, ca o întrebare pusă alegătorilor, și fără nici o luptă, fără propagandă sau vizite, fără nici o insistență, candidatul conservator-democrat a obținut majoritatea voturilor exprimate: 112 din 208 votați” ⁹²; la Colegiul II județean, Al. Bădulescu este ales consilier, iar celuilalt takist, profesorul (și avocatul) Vasile M. Stanciu, i-au lipsit doar 4 voturi spre a fi proclamat învingător.

La următoarele alegeri parlamentare, din noiembrie 1912 (desfășurate sub guvernul Titu Maiorescu, la care participau și takiștii), conservator-democrații ialomițeni se prezintă pe aceeași listă cu foștii lor adversari de la alegerile precedente, conservatorii, reușind să obțină două locuri în Parlament (Respectiv, Leon Popescu, la Cameră, și Alex. Bădulescu, la Senat).

La alegerile pentru Constituantă, din mai 1914, conservator-democrații își schimbă din nou tovarășii de luptă, candidând, acum, pe aceeași listă cu liberalii guvernamentali (nu mai obțin nici un loc în Parlament).

Alături de cele trei partide ale claselor conducătoare în societatea românească de pînă la primul război mondial, o pondere din ce în ce mai sporită în viața publică a avut-o și *partidul clasei muncitoare din România*. Întrucît despre activitatea și prezența socialiștilor din Călărași s-au făcut deja substanțiale referiri în ultimii anii ⁹³, în rîndurile de față vom prezenta, succint, aspectele organizatorice ale activității socialiștilor din județ, spre a avea o imagine unitară, mai încheată, a vieții publice călărășene de pînă la primul război mondial.

Majoritatea surselor documentare privitoare la mișcarea muncitorească și socialistă din Călărași au fost publicate în culegerile de documente și articole din presă, tipărite sub egida *Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.* ⁹⁵. Ele încorporează, astfel, știri prețioase referitoare la lupta și organizarea clasei muncitoare din Ialomița, încadrată organic în procesul național al maturizării proletariatului român. Este de remarcat faptul că presa socialistă a făcut loc în coloanele sale, încă de la început, nevoilor și aspirațiilor muncitorilor ialomițeni, scriind cu simpatie despre viața grea a lor, îndemnîndu-i la organizare, la unirea forțelor lor. Astfel, gazeta „Drepturile omului” insera, la 26 iulie 1885, o corespondență în care era condamnată durata de 12—18 ore a muncii zilnice a lucrătorilor de la linia de cale ferată Călărași—Ciulnița, denunțate condițiile mizere în care aceștia locuiau în barăci; din aceeași perspectivă, era prezentată și situația analoagă a mecanicilor de la mașinile de treierat de pe moșiile marilor proprietari ialomițeni.

Înființarea, în 1893, a *Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România* a constituit un impuls puternic pentru extinderea în întreaga țară a acțiunilor de propagandă ale socialiștilor, de punere a bazelor a noi secții socialiste. De altfel, și pînă la această dată, pe raza județului existau militanți socialiști; unii dintre ei, cei din Fetești—Gară trimiț. și o telegramă de solidaritate cu lucrările și hotărîrile Congresului: „Salutăm entuziasmat

Înfiul Congres socialist român. Trăiască democrația socialistă” (telegama este semnată „Mai mulți socialiști ialomițeni”).

Organizarea ca atare a unei secțiuni socialiste la Călărași, are loc la 28 aprilie 1896 cînd „Prin stăruința cîtorva muncitori conștiinți s-a întemeiat și în Călărași *Clubul muncitorilor „Frăția”*. Clubul era animat de institutorul Gh. I. Periețeanu ⁹⁶ și a avut, inițial, un mare ecou în rîndurile elementelor muncitoare, cît și a absolvenților Gimnaziului local, care lucrau ca funcționari; la Congresul al IV-lea al P.S.D.M.R., din aprilie 1897, se arată — în Darea de seamă — că „Din cauza neexperienței, cît și din cauza unor neînțelegeri neevitabile la începutul unei mișcări, Clubul din Călărași stă azi în aceeași categorie ca și cel din Focșani (cu activitate redusă — n.n.). Membrii înscriși în acest club sînt 200, dintre care foarte puțini însă mai cotizează. Clubul posedă încă un mobilier bogat, în valoare de cîteva sute de lei, și un capital de 30 lei. Acum în urmă — se precizează în amintitul document-sinteză — 20 de membri conștiinți au hotărît reorganizarea clubului”.

Prezența socialiștilor nu s-a limitat doar la orașul Călărași (unde era, este adevărat, concentrată toată industria — foarte puțină, de altfel, concretizată în mici ateliere, cîteva mori, două tipografii), ideile socialismului științific redind și în alte părți ialomițene; astfel, un nucleu socialist se creează și la Lehliu, de unde este trimisă o telegramă Congresului al VI-lea al P.S.D.M.R., din 1899, semnată de către D. Ionescu: „Salut cu entuziasm al VI-lea Congres al social-democrației române. Doresc din inimă dezrobirea clasei țărănești, cea mai apăsată din toată muncitorimea din România”. De asemenea, surse documentare ale timpului semnaleză — indirect — existența și în rîndurile țărănimii ialomițene a receptării ideilor socialiste prin 1898—1899; deși în această parte a țării nu s-au înființat cluburi socialiste la sate, totuși, propaganda P.S.D.M.R. a găsit prielnic teren de acțiune; mai mult, județul Ialomița (în configurația din acel timp) se numără printre cele unde, pentru alegerile din mai 1899, s-au depus liste de candidați „în unire cu grupările țărăniste independente” din județele respective (aici candida Ilie Lupu) ⁹⁷.

În primii ani ai secolului al XX-lea, activitatea socialistă la Călărași este legată de numele lui Gh. M. Vasilescu (1891—1929) ⁹⁸. Născut în acest oraș, Gh. M. Vasilescu va intra în mișcarea muncitorească locală în anul 1907, an cînd este semnalată existența *Cercului „România muncitoare”* (înființat, probabil, în anul precedent); într-adevăr, în ianuarie acel an, membrii socialiști din localitate vor trimite o telegramă marelui miting din București, organizat împotriva Legii meseriilor, în care se spunea: „Tovarășii, Cercul „România muncitoare” din Călărași, împreună cu subsemnații maiștri și lucrători, trimite prin aceasta strigătul nostru de protestare împotriva odioasei legi a meseriilor. Unind glasul nostru cu întreaga muncitorime care luptă pentru desființarea acestei plăgi, strigăm: Jos legea reacționară !”

Intensa circulație a lucrărilor fondatorilor socialismului științific la Călărași, a presei socialiste („România muncitoare”) a determinat un proces de radicalizare a conștiinței revoluționare a lucrătorilor din oraș. Ca urmare, socialiștii de aici pun bazele, după 1905, a *Sindicatului mixt*, desființat în martie 1907. Această măsură represivă a autorităților nu-i împiedică pe socialiști să caute noi modalități organizatorice, prin intermediul cărora să propage socialismul științific, mai ales în rîndurile funcționarilor comerciali și ale lucrătorilor. Numeroase vești privind mișcarea socialistă călărășeană din acel an le regăsim în paginile oficiosului central social-democrat, „România muncitoare” — al cărui corespondent este la Călărași, începînd din 1908, Gh. M. Vasilescu; majoritatea articolelor sale sunt străbătute de ideea necesității unirii tuturor forțelor proletarilor în organizații profesionale și, apoi, politice; de altfel, încă în primul articol al militantului socialist călărășean, publicat în „România muncitoare” (este de fapt, un vibrant apel-programatic, intitulat *Către tovarășii călărășeni*) el avea să scrie: „Să nu uităm însă că totul atîrnă de noi și că, înainte de orice, trebuie să ne întărim bine” ⁹⁹.

Pe terenul organizării profesionale și politice, acest imperativ a cunoscut reale izbînzi, în urma acțiunii neobosite și consecutive a elementelor socialiste din localitate, în mijlocul cărora au venit, în repetate rînduri, frunțașii social-democrați din Capitală (I. C. Frimu, D. Marinescu, C. Petrescu). Astfel, la 9 noiembrie 1911, socialiștii din Călărași pun bazele *Cercului cultural al muncitorilor* (sediul era în Calea București nr. 211), ai cărui membri se ridică, în primul an, la peste 50; la una dintre întrunirile organizate de socialiști, care a avut loc în ianuarie 1912 în sala Parcului Comunal, Gh. M. Vasilescu îndeamnă pe participanți să se înscrie în Partidul Social-Democrat, același apel fiind repetat și cu prilejul manifestării publice ce sărbătorea ziua de 1 Mai 1912. În vara acestui an se pun bazele *Sindicatului mixt* (secretar era Gh. M. Vasilescu), al cărui sediu fusese pus la dispoziție de către vechiul militant socialist Gh. I. Periețeanu, în propria-i casă. Spre sfîrșitul acestui an, după ce la Congresul al II-lea al P.S.D. a participat și o delegație din Călărași (în frunte cu același Gh. M. Vasilescu), se pune bazele *Clubului P.S.D.*, ceea ce avea să ducă la o sporire a influenței ideilor socialiste în rîndurile cetățenilor din oraș și județ, și îl va îndreptăți pe des amintitul militant al clasei muncitoare (care, începînd din 1913, va activa la București) să-și amintească, mai tîrziu: „În decurs de numai cîțiva ani, orașul Călărași a devenit o mică citadelă socialistă”¹⁰⁰.

Influența în rîndurile muncitorilor, meseriașilor și funcționarilor din oraș, din partea socialiștilor¹⁰¹, avea să se manifeste, pînă la primul război mondial, și prin numeroasele întruniri publice de protestare împotriva nerespectării de către patroni a prevederilor legale privitoare la repausul duminical, împotriva pregătirilor de război ale puterilor imperialiste europene și în favoarea votului universal — acțiuni apreciate ca atare și la nivelul conducerii centrale a P.S.D.

Astfel, în iunie 1912, „Buletinul funcționarilor comerciali” nota că „În special la Călărași demonstrațiile pe străzi au impus și patronilor și poliției. Astăzi în Călărași repausul duminical e respectat cu sfințenie”. De asemenea, Călărași se numără printre localitățile din țară în care socialiștii — conformîndu-se indicațiilor Comitetului executiv al P.S.D. — au organizat manifestații antirăzboinice — cum au fost cele din 30 septembrie 1912, din 7 octombrie 1913, din 4 ianuarie 1915 (la aceasta a participat, ca delegat, și Dumitru Marinescu), sau manifestații în favoarea democratizării Constituției, a legiferării votului universal — cum au fost cele din 7 decembrie 1913 și 20 aprilie 1914.

★

La capătul acestor rînduri, se poate aprecia că activitatea organizațiilor din Călărași ale partidelor politice — pînă la primul război mondial — a cunoscut, cu inerentele nuanț locale, aceleași caracteristici dominante pe plan național; prezența disputelor politice — la care participau, în fond, un număr restrîns de cetățeni — a evidențiat necesitatea lărgirii cadrului manifestării democrației politice, prin cuprinderea în sfera sa a tuturor cetățenilor majori, deziderat ce avea să se îndeplinească după Marea Unire din 1918.

21.11. 198

NOTE

1 Este vorba de C. Tudor, Alex. Vlădăreanu, *Județul Ialomița. File de istorie*, Slobozia, 1979/124 pp.; C. Tudor, P. Vlădilă, *Tineretul călărășean. Tradiții și contemporaneitate*, Călărași, 1982 (103 pp.).

2 Prima lucrare citată mai sus, menționează printre ziarele consultate, pînă la primul război mondial, doar pe „Ialomitza” (1881).

3 „Deșteptarea Ialomiței”, VII, nr. 18, 10 iunie 1907, p. 3. La Colegiul I Cameră, în 1911, erau înscriși 459 votanți; la Colegiul III voteră 1.164 cetățeni, iar la Colegiul I Senat doar 310 și 280 la Colegiul II Senat.

4 De pildă, în alegerile comunale din Călărași desfășurate la 20 și 22 august 1906, opoziția liberală este aleasă, la Colegiul I, cu o dife-

- rență de 14 voturi în față de lista conservatorilor; la balotajul pentru Colegiul II, din 29 august, este aleasă tot lista celor din opoziție, cu 207 voturi („Ialomița liberală”, I, 26 nr., 9 septembrie 1906, p. 1); opoziția liberală câștigă și alegerile comunale din septembrie 1889, când încă nu se închegase, este adevărat, organizația locală conservatoare („Ialomițeanul”, II, nr. 39, 10 octombrie 1889, p.1).
- 5 Citeva exemple. În februarie 1911, conservatorii obțin la Colegiul III Cameră 999 voturi (ales. I. Niculescu-Sighireanu), în timp ce liberalul M. Roșca are doar 163 voturi; la Colegiul I Cameră, din cei 459 înscrisi votează doar 377, respectiv 265 pentru liderul conservator M. G. Cantacuzino, 236 pentru celălalt conservator, N. Filitti (ambii aleși), în timp ce liberalul I. Poenaru-Bordea obține doar 111 voturi, ca și takistul Al. Bădulescu, care are 117 voturi; la Colegiul I Senat, D. N. Seceleanu este ales cu 91 de voturi, ca și celălalt conservator, ales și el, Alex. Fochide; tot aici, liberalul A. Stoianescu cade cu 67 de voturi, ca și takistul L. M. Popescu, cu 68 voturi, etc.
- 6 „Reforma”, I, nr. 1, 25 ianuarie 1914, p. 3.
- 7 „Ialomițeanul”, II, nr. 42, 22 octombrie 1889, p. 1.
- 8 Caracteristica organizației liberale din Călărași, pînă la primul război mondial, o va constitui permanenta încercare a lui A. Stoianescu de a ajunge la șefia ei; presa conservatoare locală înregistrează cu nedisimulată plăcere disputa dintre cei doi frunțași (sau a partizanilor lor), care, neconțenit, încearcă să-și submineze reciproc pozițiile în partid și prestigiul în localitate; astfel, în 1898, „D-1 Stoianescu, prefectul județului, în lupta surdă ce o duce contra d-lui Poenaru-Bordea, voește să nu aleagă primar pe d-nul Petre Enescu (care va fi ales, totuși — n.n.), ci un partizan devotat al d-sale” („Deșteptarea Ialomiței”, I, nr. 2, 8 noiembrie 1898, p); în 1904, I. Poenaru-Bordea îl înlătură pe prefect din fruntea județului (deși făcea parte din același partid!) (Ibid., V, nr. 43, 11 iulie 1904, pl); la rîndul său, nici A. Stoianescu nu ezită chiar să candideze ca liberal independent (pe aceeași listă cu conservatorii) la alegerile pentru Constituantă, din mai 1914, combătînd lista propriului său partid (Ibid., XIV, nr. 41, 22 mai 1914, p. 1); despre aceeași dispută, vezi și Ibid., I, nr. 21, 14 martie 1899, p. 2; „Luptătorul”, III, 32, 10 noiembrie 1894, p. 1; etc.
- 9 Printre membrii „Comitetului de inițiativă pentru fundarea ziarului „Drapelul”, se număra și I. Poenaru-Bordea, deputat („Drapelul”, I, nr. 1, 10 mai 1897, p. 1). În octombrie 1895, este ales un Comitet electoral al organizației liberale, „în vederea alegerii viitoare”, în fruntea căruia se află I. Poenaru-Bordea, președinte de onoare, secundat de P. Grădișteanu, președinte de onoare, N. Maltezeanu, vicepreședinte, P. Enescu, secretar (Comitetul era format din încă alți 68 de membri) („Gazeta Ialomiței”, I, nr. 13, 29 octombrie 1895). „Gazeta Ialomiței” este unul dintre organele de presă ale liberalilor din Călărași (ea apărut între 1895—1905); alte oficioase locale au fost „Ecoul Ialomiței” (1889—1890), „Liberalul” (1907—1911), „Ialomița liberală” (1906—1907; 1912), „Viitorul Ialomiței” (1912; 1913; 1914—1915), „Ialomița (1903), „Reforma” (1914), „Luminătorul” (Slobozia) (1914).
- 10 „Deșteptarea Ialomiței”, I, nr. 3, 15 noiembrie 1898, p. 2.
- 11 Conduși de economistul P. S. Aurelian, drapelii erau elemente liberale cu vederi mai înaintate în ceea ce privește susținerea unor revendicări democratice (Tr. P. Lungu, *Viața politică în România la sfîrșitul secolului al XIX-lea (1888—1899)*, Editura științifică, București, 1967, p. 225); în aceeași lucrare regăsim atitudinea general-democratică a lui I. G. Poenaru-Bordea. Astfel, el se numără printre puținii deputați mai de vază ai grupării lui P. S. Aurelian care au susținut în 1897 proiectul Legii repausului duminical; în anul următor, îl făcea parte din delegația drapelistilor care ducea tratative cu liberal-democrații lui N. Fleva în vederea conjugării eforturilor lor pentru democratizare-P.N.L.; de remarcat, în același timp, că în casa lui I. Poenaru-Bordea s-au ținut, în 1892, după moartea lui D. Brătianu, mai multe conciliabule între frunțașii partidului, care au dus, în cele din urmă, la alegerea lui D. A. Sturdza ca șef al P.N.L. (Ibid., pp. 221, 225, 229).
- 12 „Deșteptarea Ialomiței”, I, nr. 13, 24 ianuarie 1898, p. 1.
- 13 „Ecoul Ialomiței”, I, nr. 2, 30 martie 1899, p. 3.
- 14 „Lupta”, I, nr. 3, 2 februarie 1905, p. 2.
- 15 Ibid., I, nr. 20 ianuarie 1905, p. 2.
- 16 Între candidații opoziției-unite, alături de localnicii I. Poenaru-Bordea, V. Maltezeanu, Alex. Fochide, A. Stoianescu, N. Mănescu, se afla și Al. Marghiloman (Ibid., I, nr. 3, 2 februarie 1905, p. 3). Voturile obținute de lista comună liberalo-junimistă au fost puține, reușind, peste tot, candidații conservatori guvernamentali, în condițiile în care absența la vot a cuprins, la unele colegii, peste jumătate de alegători; astfel, la Col. I Cameră, din 465 înscrisi au votat 366 — aici, candidatul guvernamental, M. G. Cantacuzino, a fost ales deputat cu 251 voturi, față de numai 136 cită a obținut Al. Marghiloman și 109 ale lui I. Poenaru-Bordea; la Col. II Cameră, din 603 înscrisi pe liste, au votat 413, candidatul guvernamental G. Dumitrescu fiind ales cu 317 voturi, față de 91 ale liberalului

- V. C. Maltezeanu; la Col. III Cameră, voturile erau obținute, prin tradiție de echipa guvernamentală; toți cei 561 de votanți (înscrisi pe liste erau 1.636) l-au ales pe conservatorul P. Toncescu; la Col. I Senat, din cei 237 cetățeni cu drept de vot, și-au exprimat opțiunile numai 175, dintre care 97 l-au ales senator pe conservatorul Leon M. Popescu, în timp ce liberalii au obținut 56 de voturi, prin A. Stoianescu și, respectiv 46 voturi, prin C. Lecca, iar conservatorii un număr de 53 voturi prin Alex. Fochide; în sfârșit, la Col. II Senat, din 384 înscrisi pe listele electorale, doar 160 au votat — 135 pentru conservatorul „februarist” A. Niculescu, și numai 31 pentru candidatul opoziției, liberalul N. Mănescu („Epoca”, XI, nr. 32, 3 februarie 1905, p. 2).
- 17 În scrisoarea trimisă „stimaiilor conjuțeni”, fostul prefect liberal enumeră realizările mai importante ale administrației sale (1895—1899; 1901—1904) inaugurarea spitalului din Urziceni (1896), a celui din Țândărei (1896), punerea temeliiilor spitalului din Slobozia (1897), construirea a 33 localuri pentru școli (mai ales între 1901—1904), construirea unei rețele telefonice care să lege toate comunele de reședința județului, construirea mai multor șosele, a unor poduri de piatră, terminarea lucrărilor de regularizare a râului Ialomița la Slobozia („Lupta”, I, nr. 3, 2 februarie 1905, p. 3).
- 18 „Deșteptarea Ialomiței”, VII, nr. 2, 27 noiembrie 1905, p. 1. Partizanii fostului prefect au înființat și o bancă în Călărași, „căutînd să dea încă o lovitură d-lui Poenaru, neconsultîndu-l și excluzîndu-l cu totul de la administraținea acestei bănci” (Ibid.).
- 19 Ibid., V, nr. 1, 20 noiembrie 1905, p. 1 (vezi articolul *Pupături ridicole*: „După cum cu 5 lei poți cumpăra un sărut de la anumite femei, care însă nu lasă altă urmă decît a scîrbei și milei; tot așa sărutul celor doi corifei liberali e sărutul cumpărat pentru necesitatea momentului, care în loc să înalțe produce — nu scapă prilejul să comenteze caustic gazeta cnservatcare — scîrbă și desgustare”).
- 20 „Ialomița liberală”, I, nr. 1, 9 februarie 1906, p. 1.
- 21 Ibid. S-a ales, totodată, și un comitet însărcinat cu redactarea unui ziar propriu, compus din A. Stoianescu, C. Ciochină, S. Niculescu, N. Alexiu.
- 22 Ibid.
- 23 Ibid.
- 24 Ibid., I, nr. 25, 27 august 1906, p. 1. Se pare, însă, că liberalii au fost sprijiniți, tacit, de către conservatorii jumiștiți (cu care formaseră opoziția-unită în anul precedent); cel puțin, așa își justifică înfrîngerea conservatorii guvernamentali (Ibid., p. 2). Lista de candidați pentru Colegiul I, în frunte cu A. Stoianescu, a fost aleasă cu 14 voturi mai mult decît lista adversarilor; la Colegiul II a fost balotaj, cîștigat, la 29 august, tot de către liberali.
- 25 Ibid., I, nr. 26, 9 septembrie 1906, p. 1.
- 26 Ibid.
- 27 Pentru funcțiile de primari în orașe, liberalii stoinaști și pciarnăști s-au înfruntat în fiecare localitate; la Călărași, s-au rulat în fruntea Primăriei mai multe persoane — aparținînd celor două grupări liberale de interese —, respectiv N. Alexiu, apoi O. Georgescu, care demisionează fiind ales, la 8 februarie 1909 Gh. C. Gheorghiu (Ibid., II, nr. 47, 12 februarie 1909, p. 1).
- 28 Ibid., I, nr. 1, 29 noiembrie 1907, p. 1.
29. „Deșteptarea Ialomiței”, VIII, nr. 13, 6 mai 1907, p. 3.
30. Ibid., p. 2.
- 31 bid., VIII, nr. 18, 10 iunie 1907, p. 3.
- 32 Ibid., IX, nr. 41, 18 iunie 1908, p. 1.
- 33 „Liber: Lu!”, II, nr. 48, 19 februarie 1909, p. 1.
34. Ibid. Că neînțelegerea ze ccontinuat să persiste între A. Stoianescu și I. Poenaru-Bordea, o probează și faptul că, acesta din urmă, „indus în eroare că are să fie compromis (la întrunire — n.n.), personal a intervenit la invitați ca să nu participe la masă”, intervenție, se pare, rămasă fără mari sorți de izbîndă; totuși, prietenii apropiați ai lui (C. Lecca, senatorul T. Miulescu, deputatul Al. Săulescu) nu au onorat întrunirea; din tabăra takșiilor călărășeni se cmenteează, cu lux de amănunte, așa-zisa „împăcare” arătîndu-se (pe baza informațiilor unor „liberali onorabili”) că nu este psibilă nici o conciliere între cei doi, totul fiind o manevră din partea lui I. Poenaru-Bordea: „E drept că d-sa nu a făcut o împăcare serioasă, dar de ochii primului ministru nu putea acceptînd odată propunerea de pace, a doua zi să se pue în fruntea acelora cari pornezu la atac” („Dunărea”, II, nr. 11, 30 aprilie 1909, p. 1).
- 35 „Liberalul”, III, nr. 86, 3 iunie 1910, p. 1.
- 36 „Deșteptarea Ialomiței”, XII, nr. 10, 5 iunie 1911, p. 3.
- 37 Ibid., XII, nr. 28, 9 octombrie 1911, p. 3.
- 38 În urma protestului lui A. Stoianescu pe lingă primul-ministru I. I. C. Brătianu (totodată, șeful partidului), acesta convoacă acasă la el pe membrii Comitetului executiv al organizației liberale, cărora le arată „că la Ialomița trebuie să (se) reorganizeze partidul liberal, că nu mai merge cu certurile și cu neînțelegerea de pină acum”. Cu toate acestea, A. Stoianescu arată clar că nu-i de acord cu noul șef, amenințînd cu retragerea din partid: „a zis că ceceae vcește a se face la Ialomița consideră că e o decapitare a sa și preferă să se retrgă din partid fiindcă

- vede că încurcăturile sunt din cauza" (ginerile său, Sima Niculescu se aliază și el fiind de acord cu retragerea din organizație); spre a aplana lucrurile, I. I. C. Brătianu, care declară că nu poate să renunțe la A. Stoianescu, spune că problema șefiei va rămâne în suspensie; gazeta conservatoare locală, comentând evenimentele, este de părere că pe viitor nu este nici o speranță pentru A. Stoianescu în ceea ce privește șefia organizației liberale ialomițene: „D. Stoianescu simte că a fost umilit de șeful partidului și nu-și mai face nici o iluzie pentru viitor” (Ibid., XII, nr. 30, 23 octombrie 1911, p. 1. (semnificativ este faptul că ginerile său, Sima Niculescu, va aspira, în perioada interbelică, și el — fără speranțe — la șefia organizației, sfârșind prin a deveni (doar) președintele georgiștilor din localitate, pentru scurt timp, căci va fi înlocuit de C. Banu („Voința Ialomiței”, III, nr. 3, 12 aprilie 1931, p. 4).
- 39 „Deșteptarea Ialomiței”, XII, nr. 45, 5 februarie 1912, p. 1.
- 40 Ibid., XIII, nr. 17, 2 septembrie 1912, p. 1. Clubul a fost înființat la 6 mai 1912, „fără autorizația Șefului și frunțașilor noștri” (...) (care) n-au fost consultați niciodată pentru înființarea clubului, care s-a făcut numai din inițiativa câtorva membri, fără nici un rol oficial, cari au dat mandat d-lui Stoianescu — pretinsul „președinte al comitetului executiv „să execute dezideratul d-lor”. Ziarul liberalilor din Călărași (gruparea I. Poenaru-Bordea și C. Banu) considera că „înființarea clubului și felul cum s-a făcut și cum s-a procedat, în loc de a fi un gest de unire și de împăcare, este dimpotrivă un nou mijloc de dezbinare și de vrajbă între noi” („Viitorul Ialomiței”, I, nr. 2, 12 mai 1912, p. 1). Tot în paginile sale, unde articolele au o pronunțată tentă anti-stoianistă, se recunoaște, că, dacă odinioară județul era socotit o cetate liberală „în cari adversarii politici nu puteau pătrunde nici chiar atunci când erau la putere, cu timpul însă, forțele acestui partid au început să slăbească, zidurile cetății liberale au început să se dărîme și dușmanul a pătruns în cetatea noastră” (Ibid., I, nr. 11, 21 septembrie 1912, p. 1).
- 41 „Reforma”, I, nr. 1, 25 ianuarie 1914, p. 3. În cuvîntul unuia dintre participanții la întrunire, Manole Poenaru, se arată că „Ziua de 19 ianuarie formează epocă în istoria liberalismului din Ialomița, căci s-a înfăptuit uniunea tuturor elementelor liberale și recunoașterea d-lui Banu ca șef și noi sărbătorim unirea deplină a partidului liberal-național din Ialomița și inaugurarea luptei electorale pentru apropiata alegere” (Ibid.).
- 42 „Luminătorul” (Slobozia), I, nr. 1, 18 ianuarie 1914, p. 1.
- 43 Postul de prefect de pildă, a fost disputat între amicii politici ai lui C. Banu (străini de Călărași) și frunțașii liberali localnici; așa se explică — arată opoziția conservatoare — că județul Ialomița a fost ultimul din țară unde s-a numit prefectul. Inițial, acesta este tânărul conferențiar universitar de la Iași, Mihai Berceanu; în martie însă, tot în 1914, este numit prefect fostul frunțaș conservator (prefect în 1906—1907 și în 1911) Leonida Gussi, care demisionază în decembrie același an, revenind în fruntea Prefecturii M. Berceanu.
- 44 „Viitorul Ialomiței”, I, nr. 40, 11 ianuarie 1915, p. 1. Resentimentele dintre C. Banu și A. Stoianescu aveau să fie de lungă durată, ele fiind reamintite un deceniu mai târziu, cînd în sinul organizației liberale călărășene se înregistrează o nouă ruptură; ziarul dizidenților (între care se afla și Sima Niculescu) avea să-l numească pe C. Banu „putreziciune omenească” într-un articol intitulat *Omul minciunei, necinstei și al rușinei*, în care era încorporat și un răspuns polemic al lui A. Stoianescu, datat din 15 mai 1914 („Liberalul”, I, nr. 5—6, 5 iulie 1925, pp. 1—3).
- 45 „Viitorul Ialomiței”, I, nr. 50, 8 februarie 1915, p. 1. Gruparea dizidentă liberală creată în 1925 (I. Bătrînu, N. C. Ușurelu, S. Niculescu) dorea înlăturarea de la șefia organizației a lui C. Banu; în 1931, acesta părăsește organizația ducistă (președinte este ales, acum, Marius Roșca („Viitorul Ialomiței” III, nr. 3, 12 aprilie 1931, p. 1), înlocuindu-l pe S. Niculescu la conducerea georgiștilor ialomițeni, care editează oficialul „Liberalul Ialomiței”; mai târziu, șef al acestora va fi C. Maltezianu („Liberalul Ialomiței”, VII, nr. 1—2, ianuarie 1937, p. 2).
- 46 „Ialomițeanul”, II, nr. 42, 22 octombrie 1889, p. 1. De remarcat faptul că printre cei 88 de membri fondatori ai *Clubului constituționalilor* (junimiștii lui P. P. Carp) se afla și avocatul din Călărași Vasile Vineș; între membrii ulteriori înscrîși erau și 15—20 persoane din județul Ialomița, „mai toți alegători în Col. I „Ialomițeanul”, IV, nr. 25, 7 iulie 1891, p. 2).
- 47 Ibid.
- 48 „Luptătorul”, II, nr. 23, 6 iunie 1893. Oficial (neafișat ca atare) al liberalilor călărășeni arăta că „Pe cînd dura criza ministerială și toată lumea aștepta ce are să nască după atîtea frămîntări, d-nul I. Poenaru-Bordea, fostul național-liberal pînă în ziua de 15 martie 1888, iar de la această dată junimist înfocat în localitate (evoluția politică ulterioară a acestuia a demonstrat ca nefondată speculația acestui comentariu — n.n.) și cu perdea la București, om prevăzător, ca totdeauna, a căutat, și de astădată, ca guvernul ce va urma să nu-l găsească nepregătit”

- („Ecolul lalomeiței”, I, nr. 3, 6 aprilie 1889, p. 3).
- 19 „Deșteptarea lalomeiței”, VII, nr. 43, 24 septembrie 1906, p. 1. (Acesta a fost singurul organ de presă al conservatorilor din Călărași, pînă la primul război mondial; a apărut neîntrerupt între 1 noiembrie 1898 și 30 octombrie 1914; șase ani mai devreme, au fost editate cîteva numere din „Bărăganul” subintitulat „conservator politic, literar” (11 octombrie — 15 noiembrie 1892); simpatii proconservatoare a afișat „Luptătorul” (1892—1895).
- 50 Ibid. În răstimpul de la 1888 la 1895 în fruntea Prefecturii din Călărași s-au perindat nu numai puțin de șapte titluri: V. Vineș (1888—1889), N. Filitis (1889—1891), Alex. Fochides (1891), D. Arion (1892), D. Catargi (1893), gen. Șt. Stoika (1894), Alex. Warlam (1894—1895).
- 51 „Gazeta lalomeiței”, I, nr. 7, 3 septembrie 1895, p. 1. În paginile 2—3 se află un lung reportaj despre modul cum au avut loc alegerile, în care ingerințele autorităților administrative și ilegalitățile de la urna de votare nu au putut, totuși, estompa succesul liberalilor; de remarcat faptul că înainte cu un an mai avuseseră și alte alegeri asemănătoare, cîștigate tot de liberalii din opoziție (primar — Al. Stoianescu), dar la cererea prefectului A. Varlam Consiliul comun este dizolvat, efectuîndu-se alegerile din 25 și 27 august 1895.
- 52 Ibid.
- 53 Despre acesta, vezi și Ibid., I, nr. 5, 20 august 1895, pp. 2—3.
- 54 „Dunărea”, I, nr. 3, 24 februarie 1898, p. 2.
- 55 „Luptătorul”, IV, nr. 8, 30 aprilie 1895, p. 1.
- 56 Ibid.
- 57 De pildă, la alegerile din noiembrie 1895 (conservatorii tocmai se zecmcau cu pștura de opozanți), la Col. I Cameiă, organizația din Călărași nici nu depune listă de candidați; la Col. II Cameiă, din cei 353 de votanți (înscriși 483), doar 34 își dau votul candidatului conservator C. Nenișor; la Col. II Senat, din 202 votanți, numai 10 sunt pentru conservatorul V. Manu, iar la Col. I Senat, Al. Marghiloman obține doar 51 de voturi („Epoca”, I, nr. 18, 24 noiembrie 1895, p. 2; nr. 21, 28 noiembrie 1895, p. 2; nr. 22, 29 noiembrie 1895, p. 2). Cu patru ani mai devreme, Al. Marghiloman, este ales deputat de lalomeița, la Col. I Cameiă (a fost susținut și de liberali („lalomeițeanul”, IV, nr. 27, 21 iulie 1891, p. 1).
- 58 „Deșteptarea lalomeiței”, VII, nr. 43, 24 septembrie 1906, p. 1.
- 59 Ibid., VII, nr. 36, 30 iulie 1906, p. 2.
- 60 Ibid., VII, nr. 43, 24 septembrie 1906, p. 1.
- 61 Prefect, în timpul guvernării conservatoare, a fost Alex. Bădulescu (1904—1906); primar al orașului Călărași a fost C. Nenișor — din 1904 pînă la alegerile din septembrie 1906, pe care le cîștigă liberalii (primar este ales A. Stoianescu); de fapt, începînd din 1905, prefectul conservator dorea înlăturarea primarului, dorînd să impună pe V. M. Stanciu (viitor dizident takist, ca și prefectul Alex. Bădulescu); în cele din urmă, Consiliul comunal este dizolvat, președinte al Ccmisiei interimare (pînă la alegeri) fiind ales, la 28 iulie 1906, Gh. Demetrescu (vezi articolul *Politica comunală bizantină*, în „lalomeița liberală”, I, nr. 23, 13 august 1906, p. 2).
- 62 „Lupta”, I, nr. 1, 20 ianuarie 1905, p. 1.
- 63 Candidații erau Gh. Demetrescu, D. Iliescu (aspirant și el, în 1904, la pștul de primar), L. M. Popescu, L. Vlădciuan, Fr. Türk, Tr. Marinescu (la Col. I), V. M. Stanciu, Șt. Pița, R. Opran, C. Șeicărescu, C. Predeleanu (la Col. II) („Deșteptarea lalomeiței”, VII, nr. 39, 20 august 1906, p. 1).
- 64 Apud „Deșteptarea lalomeiței”, VII, nr. 41, 7 septembrie 1906, p. 2).
- 65 Ibid., VIII, nr. 13, 6 mai 1907, pp. 2—3.
- 66 Ibid., VIII, nr. 7, 3 iunie 1907, p. 2.
- 67 Ibid. VIII, nr. 38, 13 noiembrie 1907, p. 1.
- 68 „Liberalul”, I, nr. 1, 29 noiembrie 1907, p. 1. În octombrie—noiembrie se constituie băncile „Bărăganul” (conservatcare-cantacuzinică) și „lalomeița” (dominată de viitorii takisti conduși de Alex. Bădulescu). Potrivit celor spuse, puțin mai tîrziu, de takisti, ideea înființării unei bănci (conservatcare) la Călărași a avut-o Alex. Bădulescu, încă în 1905, dar M. G. Cantacuzino refuza să-și dea concursul, spre a nu-i da conducerea lui („Dunărea”, I, nr. 3, 24 februarie 1908, pp. 2—3).
- 69 „Deșteptarea lalomeiței”, IX, nr. 47, 26 februarie 1909, p. 3.
- 70 Ibid., XI, nr. 29, 28 octombrie 1910, p. 1.
- 71 Ibid., XI, nr. 30, 4 noiembrie 1910, p. 1. În una din vizitele făcute la Călărași, M. G. Cantacuzino trebuia să participe (cel puțin așa este anunțat în officiosul conservator local, care nu mai revine asupra vizitei) la inaugurarea, la 2 septembrie 1912, a noului local al Școlii de meserii și a Căzarmei Regimentului 20 Artilerie (Ibid., XVIII, nr. 16, 26 august 1912, p. 3). (În februarie-martie 1899, în paginile azirului conservatorilor din Călărași sunt inserate mai multe, corespondențe din Orient” (Constantinopol), trimise de Mihail G. Cantacuzino, care își efectua voiajul de nuntă — vezi „Deșteptarea lalomeiței”, I, nr. 17, 23 februarie — nr. 24, 4 aprilie 1899).
- 72 Ibid., XIV, nr. 28, 13 februarie 1914, p. 2.
- 73 Ibid., XIV, nr. 38, 4 mai 1914, p. 1.
- 74 Proportia voturilor obținute de conservatori a fost următoarea: 40 la sută la Col. I Cameiă, 26 la sută la Col. II, 3 la sută la Col. III; 47 la sută la Col. I Senat, 10 la sută la Col. II (apud A. Iordache, *Viața politică în*

- România, 1910—1914, Editura științifică, București, 1972, p. 292).
- 75 Vezi articolele *Alegătorii din Ialomița arestați și Ororile de la Ialomița, Banditismele agențiilor electorale*, în „Epoca”, XX, nr. 138, 22 mai 1914, p. 2; nr. 139, 23 mai 1914, p. 2).
- 76 „Deșteptarea Ialomiței”, XIV, nr. 41, 22 mai 1914, p. 1.
- 77 „Epoca”, XX, nr. 203, 2 iulie 1915, p. 1. În această perioadă, șeful conservatorilor Ialomițeni ajunsese printre persoanele cele mai de văz din conducerea națională a partidului; este cel care, la 18 mai 1915, prezintă motiunea prin care se dădea șefia Partidului Conservator lui I. Lahovary (a doua zi, Alex. Marghiloman se retrage, cu participării săi, din Comitetul executiv, creînd un partid conservator paralel) („Steagul”, II nr. 126, 20 mai 1915, p. 3); în iunie același an, Mihail G. Cantacuzino este ales președinte al Clubului Particului (filipescan): „D. Mișu Cantacuzino însuși a dat făgăduieli formale că nu va lucra niciodată pentru o apropiere cu takșiții” („Ziua”, I, nr. 322, 28 iunie 1915, p. 2; vezi și „Steagul”, II, nr. 156, 25 iunie 1915, p. 1). În primii ani după terminarea războiului, la Călărași va reapare „Deșteptarea Ialomiței”, la 28 februarie 1919, ca „Ziar al Partidului Conservator-Naționalist din Ialomița de sub șefia d-lui Mihail Cantacuzino”, iar din octombrie 1919 ca „Ziar al Partidului Democrat din Ialomița de sub șefia d-lui Mihail Cantacuzino” după 1920, o parte din membrii săi vor adera la Liga poporului sau la Partidul Național.
- 78 În 1913 acesta editează (este director-proprietar) un interesant ziar, apărut în doar 11 numere, numit „Luptătorul Ialomiței” (Organ de publicitate populară”) (unele numere sunt tipărite pe hîrtie subțire (foiță de țigară) și colorată); pe frontispiciul său erau inscripționate trei motto-uri: *Cine-și rupe singur lanțul scapă de robie, Scăparea și înălțarea ta, prin tine, va fi popor și Să dărimăm zidul lăcomiei și vom cucerii cetatea sfîntă*. Referitor la tematica rîndurilor de față, vezi articolele *Politicianii din Ialomița și politica lor* (în „Luptătorul Ialomiței”, I, nr. 1, 2 iunie 1913, p. 1), *Simțămintele bărbăților dela 1848 și posteritatea de astăzi* (Ibid., I, nr. 4, 11 iulie 1913, p. 1) și *Din documentele noastre scrise* (Ibid., I, nr. 6, 6 august 1913, pp. 1—2). Acesta din urmă încorporează o scrisoare a lui G. Panu, din 19 aprilie 1890, prin care mulțumește lui H. Tănase pentru intenția lui de a forma o grupare radical-democrată la Călărași; între numele avansate de G. Panu, cu care să ia contact corespondentul său, erau și cele ale avocaților Alex. Bădulescu și A. Nicolau; în scurtul său comentariu, H. Tănase arată — supralicitînd importanța și semnificația unui schimb de scrisori
- cu G. Panu — că „partidul „Radical-Democrat” din Ialomița a devenit prin fuziune, cel conservator de astăzi”.
- 79 „Dunărea”, I, nr. 1, 10 februarie 1908, p. 3. Oficiosul takșiților din Călărași apare între 10 februarie 1908—28 iunie 1909, apoi la 14 iunie 1910, și o altă serie între 9 decembrie 1910—26 mai 1911. În 1913—1914, apare la București, în trei numere (1 și 23 decembrie 1913 și 18 mai 1914) un „ziar bilunar” intitulat „Vocea Ialomiței”; deși pe antet nu se subintitulează ca fiind organ conservator-democrat, din conținutul său reiese clar acest lucru, el fiind, de fapt, un oficios al takșiților Ialomițeni; majoritatea articolelor sunt scrise de Alex. Bădulescu, restul spărinđ sub pseudonime (probabil, tot ale acestuia).
- 80 „Dunărea”, I, nr. 14, 11 mai 1908, p. 1.
- 81 Între altele, darea de seamă consemnează prin cuvîntarea marelui scriitor român: „Maestrul Caragiale începe prin a arăta că nu merge cu credința către șef pînă a nu recunoaște serviciile publice pe care le aduc adversarii. Prin urmare trebuie recunoscut marelui serviciu adus de junimiști la 9 ianuarie. Se poate unul mai mare serviciu? Și știți care este acel serviciu? — întoarce fraza măiestrit autorul dezvoltărilor mcravurilor politicianiste din „O scrișcare pierdută” Au voit să dea afară pe d. Take Ionescu și, cînd a eșit Take, au plecat cu el toți din partid. (...) Adversarii noștri asanatori, ai moravurilor, spune d. Caragiale, consideră că țara aceasta ca o față de copii, cari nu au nevoie de un guvern să o conducă, ci de o guvernantă. Iar dacă acești adversari cred în triumful principiului ezuistic, „calcmniez, calmniez”... se înșală căci Ialomița nu mai prinde azi, căci s-a calmniat prea mult în țara aceasta” (Ibid., pp. 1—2).
- 82 Ibid., p. 2.
- 83 „Deșteptarea Ialomiței”, IX, nr. 6, 8 mai 1908, p. 1.
- 84 „Deșteptarea Ialomiței”, IX, nr. 12, 10 iunie 1908, p. 2. Această „numărare” a voturilor adversarilor era, probabil, un răspuns la articolul *Întrunirea junimistă din Călărași* în care era persiflată, de către oficiosul takist, întrunirea conservatorilor de la 10 februarie 1908, desfășurată în saloanele lui L. Gussi; se adunaseră acolo, se spunea în articol, 70 de persoane, nu 140, cît notează „Deșteptarea Ialomiței” și nici 125, cîți crede corespondentul „Epocii” că au fost („Dunărea”, I, nr. 2, 17 februarie 1908, p. 2).
- 85 Ibid., XI, nr. 8, 3 iunie 1910, pp. 1—2.
- 86 „Dunărea”, II, nr. 17, 14 iunie 1910, p. 3.
- 87 Ibid., p. 1.
- 88 Ibid., II, nr. 28, 15 februarie 1919, p. 1.
- 89 Ibid., II, nr. 25, 27 ianuarie 1911, p. 1; iată un exemplu de limbaj gazetăresc (comun,

de altfel, și adversarii lor rătăcitori ialcnițeni): în articolul *Candidații cicoilor se scrie*: „Lipsa de oameni, care caracterizează de altfel întregul partid fanariot (sic!)” se resimte și aci la noi, căci n-avem decât să ne oprim puțin atenția asupra numelor candidaților pentru ca să vedem că aceștia sunt ori slugi boierești, ori iluștri necunoscuți în politică ori niște nulități patente, numai candidați demni să reprezinte orașul și județul nostru, nu. Căci să reflectăm o clipă: Toncescu, imoralul și chefliul Toncescu, sâracul cu duhul Seceleanu (no, să mă trăznească Dumnezeu c-o văzui și p-asta), relicva zaharificată Fochide, rezervistul general Costescu, care în politică nu-i decât un vagmistrz, inofensivul Filitti care se pricepe să cadă vecinic la alegeri; în fine naivul Ionel Sighireanu, aceștia să aibă îndrăzneala să solicite voturile lalomitenilor pentru ca să fie trimiși în sfatul țării, aceștia oare să pretindă a fi demni reprezentanți ai mîndrului ținut al lalomitei în Cameră și Senat? Cei mai mulți dintre ei nu sunt prin nimic legați de aspirațiunile, de necesitățile, de sufletul acestui județ; vin cu ocazia alegerilor ca niște păsări călătoare, fac cîteva vizite, promit marea cu sarea, fiindcă n-au ce pierde din reputația lor, și nu mal dau ochii cu alegătorii decât la viitoarele alegeri generale” (Ibid.).

90 Ibid., II, nr. 29, 5 martie 1911, pp. 1—2 (vezi articolul *Cum s-au făcut alegerile în lalomița*).

91 Într-o scrisoare intitulată *Alegătorilor mei*, inserată în coloanele oficiosului takist, Alex. Bădulescu mulțumește celor 117 cetățeni, adevărați „eroi” care au avut curajul să înfrunte administrația și să-i dea lui voturile; candidatul conservator-democrat (cea mai mare aderență a avut-o la Slobozia, aproape toți alegătorii votîndu-l) „felicită din inimă pe cei 117, cari nu s-au abătut din drumul conștiinței lor libere, cu toate obstacolele ce li se puseseră în cale” (Ibid., p. 1.).

92 Ibid., II, nr. 32, 9 aprilie 1911, p. 2. Cu toate acestea, biroul electoral nu validează voinea alegătorilor, prevalîndu-se de fapt că au fost anulate un foarte mare număr de voturi (185); cumîndu-se voturile candidaților, guvernamentali (Alex. Bădulescu era singurul takist candidat), li s-a dat acestora cîștig de cauză (Ibid.).

93 „Vocea lalomitei”, I, nr. 1, 1 decembrie 1913, p. 1.

94 Vezi monografia lui M. C. Stănescu, Gh. M. Vasilescu, Editura politică, București, 1968, pp. 5—27; C. Tudor, Alex. Vlădăreanu, op. cit., pp. 49—55; C. Tudor, P. Vlădilă, op. cit., pp. 62—65.

95 Vezi *Documente din istoria mișcării muncitorești din România (1879—1892)*, Editura politică, București, 1973, p. 241; *Documente din istoria mișcării muncitorești din România*.

1893—1900, Editura politică, București, 1969, 73, 498; *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1900—1909*, Editura politică, București, 1975, p. 518; *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915*, Editura politică, București, 1968, pp. 237, 332, 344, 539—540, 567, 583, 716, 728, 909, 912; *Presa muncitorească și socialistă din România*, vol. II (1900—1921), partea I (1900—1907), Editura politică, București, 1966, p. 434; *Presa muncitorească și socialistă din România*, vol. II, partea a II-a (1907—1916), Editura politică, București, 1968, p. 410

96 C. Tudor, P. Vlădilă, op. cit., p. 62.

97 Gh. Matei, *Cluburile socialiste la sate*, Editura științifică, București, 1968, p. București, 1968, p. 169. (În 1925, cînd în sinul organizației liberale din Călărași se produce o ruptură, fiind excomuniți mai mulți fruntași — care formează o dizidență ce scotea gazeta proprie „Liberalul” —, institutorul din Slobozia Ilie Lupu se declară, într-un lung articol, partizanul vechii conduceri a organizației, în frunte cu C. Banu; nu ar fi exclus să fie aceeași persoană cu cea din 1899 (vezi „Voința lalomitei”, I, nr. 2, 15 martie 1925, p. 1).

98 M. C. Stănescu, op. cit., passim.

99 Ibid., p. 13.

100 Ibid., p. 25. Aserțiunea este întărită și de alte documente de epocă; astfel, cu prilejul sărbătorii zilei de 1 Mai 1911, un grup de „Muncitori socialiști din Călărași” trimite o telegramă muncitorimii din Capitală, ce organizează o întrunire la sala „Dacia”: „Astăzi, cînd sărbătorim pe 1 Mai, cu sufletul suntem în mijlocul vostru și aderăm la toate hotărârile ce veți lua întru îndeplinirea revendicărilor muncitorești”; în anul următor, la Congresul al II-lea al P.S.D. participă și o delegație din partea *Sindicatului mixt și a Cercului cultural* (Th. Georghescu, I. V. Nițescu și Gh. Vasilescu); semnificativă este și moțiunea adoptată la întrunirea din 19 noiembrie 1913: „Cetățenii din Călărași, întruniți astăzi 19 noiembrie 1913 în sala sindicatelor, după ce au ascultat pe oratorii Partidului social-democrat (...) invită pe toți muncitorii să intre în Partidul social-dmocrate și în sindicatele respective de breaslă, invită totodată și pe micii patroni, ca și pe toți democrații sinceri și cinștiți ale căror interese sociale și materiale nu pot fi apărute decât de Partidul social-democrat, să dea concursul lor clasei muncitoare, înscriindu-se în Partidul social-democrat. Întrunirea — se spune în încheiere — reclamă reforma electorală sub această formă (a votului universal, egal, direct și secret — n.n.) și respinge colegiul unic, ca și orișice alt sistem de control”.

101 În anul 1911 autoritățile județene arestează pe muncitorul agricol Grigore Dorobanțu, socialist, pentru „vina” de a fi încercat să organizeze în localitatea Roseți-Volnași o casă de ajutor reciproc a țăranilor („îndemn la revoltă”). Zilele procesului, desfășurat în septembrie la Călărași, aveau să fie marcate de ținerea mai multor întruniri de protest, organizate de socialiștii din oraș, culminând cu o mare adunare publică la care au luat parte peste 200 de cetățeni; de subliniat, prezența la Călărași a fruntașilor socialiști din Capitală, în frunte cu I. C. Frimu, veniți în calitate de martori ai „periculosului agitator” (M. C. Stănescu, *op. cit.*, p. 18; C. Tudor, P. Vlădilă, *op. cit.*, p. 64). Și în rândurile funcționarilor comerciali aveau să fie propagate și larg receptate ideile socialiste, în primul rând prin intermediul aceluiași neobosit militant Gh. M. Vasilescu; fiind funcționar de profesie, acesta, împreună cu alți 5—6 socialiști, se înscrie în *Societatea funcționarilor comerciali din Călărași*, preluând în scurt timp, în 1912, conducerea acesteia: „De unde mai

înainte în localul ei se vorbea cu „domnule coleg”, acum răsuna frățeasca chemare de «tovarăș»” (apud M. C. Stănescu, *Op. cit.*, p. 23); semnificativ este faptul că la Congresul funcționarilor comerciali, desfășurat la București la 20 martie 1912, în rândul celor 36 delegați din zece localități, un număr de cinci erau din Călărași. De amintit, în încheierea acestor scurte notații, că socialiștii din Călărași nu au editat, pînă la primul război mondial, o gazetă proprie („România muncitoare” avea, însă, cum am menționat, un corespondent permanent la în oraș, în persoana lui Gh. M. Vasilescu). (Singura gazetă muncitorească apărută la Călărași, pentru perioada menționată, este „Meseriașul ialomițean”, apărut în trei numere — la 1, 8 și 15 noiembrie 1909; în cuprinsul său se publică știri de la Corporația locală a meseriașilor, făcîndu-se apel pentru unirea lor într-un club „cît mai repede, căci numai prin mijloace de felul acesta s-ar putea ridica starea materială și morală („Meseriașul ialomițean”, I, nr. 3, 15 noiembrie 1909, p. 2).

